

Politikernas trygghets- undersökning 2013

Utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld

Politikernas trygghetsundersökning 2013

Utsatthet och oro för
trakasserier, hot och våld

Rapport 2014:9

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott
Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

ISSN 1100-6676
ISBN 978-91-87335-24-2
URN:NBN:SE:BRA-547

© Brottsförebyggande rådet 2014
Författare: Lisa Wallin & Sanna Wallin
Omslag: Tove Hennix
Produktion: Ordförandet AB
Tryck: Lenanders Grafiska AB 2014

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-401 87 00, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm
Telefon 08-598 191 90, e-post order.fritzes@nj.se

Innehåll

Förord.....	5
Sammanfattning.....	6
Inledning.....	9
Bakgrund till undersökningen	9
Syfte och frågeställningar	11
Metod	13
Population	13
Genomförande och datainsamling.....	14
Bortfall	14
Frågeinnehåll	16
Resultatredovisning.....	18
Tillförlitlighet och tolkningsutrymme	19
Disposition.....	24
1. Politikers utsatthet	26
Andel utsatta och oroliga	26
Incidenterna	27
Politisk församling	30
Partitillhörighet	32
Region	33
Faktorer inom uppdraget	34
Faktorer utanför uppdraget.....	37

2. Sammanhang, förövare och motiv	40
När och var.....	40
Om förövarna	41
Om motiven.....	42
Förövare och motiv sammantaget	44
3. Konsekvenser	46
Överväganden och faktiska konsekvenser	46
4. Incidenthantering	49
Anmälningbenägenhet	49
Säkerhetsåtgärder	51
5. Huvudresultat PTU 2013	54
6. Mer om politisk församling, parti och region	56
Politisk församling	56
Parti	59
Region	63
Referenser	67
Tabell- och figurförteckning	69
Bilaga 1. Karta över den nya polismyndighetens regioner	72

Förord

I december 2012 redovisade Brottsförebyggande rådet (Brå) för första gången resultaten från den då helt nya Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Kartläggningen gav en efterfrågad och angelägen beskrivning av förtroendevaldas situation när det gäller omfattningen av och oro för trakasserier, hot och våld.

På uppdrag av regeringen redovisar Brå i denna rapport resultaten från den andra kartläggningen där nära 14 000 ordinarie ledamöter i Sveriges riksdag och fullmäktigeförsamlingar (kommuner, landsting och regioner) tillfrågats om utsatthet för trakasserier, hot och våld. Med stöd av erfarenheterna från den första undersökningen, som kan ses som en fullskalig testundersökning, har Brå genomfört flera förändringar i den enkät och de frågor de förtroendevalda besvarar. Resultaten i denna rapport kan därför inte jämföras rakt av med föregående kartläggning. Detta uppvägs av att förutsättningarna för att upprepa årets undersökning och löpande följa omfattningen och utvecklingen av utsatthet och oro hos de förtroendevalda i stället har förbättrats.

Rapporten har författats av Lisa Wallin och Sanna Wallin, båda utredare vid Brå. Enhetsråden Thomas Hvitfeldt och Johanna Skinnari på Brå har bidragit med värdefulla synpunkter i arbetet. Tack till Professor Peter Esaiasson, Göteborgs universitet, som har granskat rapporten vetenskapligt.

Avslutningsvis vill vi rikta ett stort tack till alla nära 9 000 politiker som deltagit genom att svara på frågorna i Politikernas trygghetsundersökning 2013 – er medverkan är en förutsättning för att vi ska kunna beskriva er situation och få tillförlitlig kunskap om omfattningen och utvecklingen av förtroendevaldas utsatthet.

Stockholm i maj 2014

Erik Wennerström
Generaldirektör

Anna Sellin
Enhetschef

Sammanfattning

Syfte och metod

Syftet med Politikernas trygghetsundersökning (PTU) är att mäta omfattningen och utvecklingen samt konsekvenserna av hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda. Syftet är också att presentera ett kunskapsunderlag genom vilket insatser kan tas fram för att förhindra eller begränsa utsattheten, fånga upp de händelser som inträffar och förbättra omhändertagandet av de utsatta.

Det här är den andra kartläggningen som Brottsförebyggande rådet (Brå) tagit fram på uppdrag av regeringen. Nära 14 000 ordinarie ledamöter i Sveriges riksdag och fullmäktigeförsamlingar (kommuner, landsting och regioner) har tillfrågats om sin utsatthet för trakasserier, hot och våld under 2012. Datainsamlingen gjordes i första hand genom en webbenkät och i andra hand en postenkät.

En av fem förtroendevalda har utsatts

En av fem förtroendevalda uppger att de har utsatts för brott eller en liknande incident i samband med sitt politiska uppdrag. Totalt handlar det om 1 721 förtroendevalda. Majoriteten av de utsatta förtroendevalda utsattes flera gånger under 2012, endast en femtedel utsattes en gång. Yngre förtroendevalda var mer utsatta än äldre.

Utsattheten utgörs främst av hot och trakasserier (19 procent); få händelser är fysiska angrepp (2,7 procent). Våld är ytterst ovanligt. Den vanligaste incidenten under 2012 var hot eller trakasserier via sociala medier. Av samtliga som utsattes råkade 41 procent någon gång under året ut för detta.

Riksdagsledamöter och ordförande särskilt utsatta

Risken att utsättas ser olika ut för de tre politiska församlingarna. Nästan sex av tio riksdagsledamöter utsattes i sin egenskap av förtroendevald. I landstingsfullmäktige utsattes var fjärde, i kommunfullmäktige var femte. Utsattheten skiljer sig även stort mellan förtroendevalda inom olika nämnder och med olika positioner.

Den position som är mest utsatt är ordförandeposten, där i snitt tre av tio förtroendevalda utsattes. Men även mellan olika ordförande skiljer det sig åt; ordförande i styrelse (54 procent), ordförande i socialnämnden (39 procent) samt ordförande i plan- och byggnadsnämnden (38 procent) är mer utsatta än andra ordförande.

Av partierna har Sverigedemokraterna den högsta andelen utsatta (43 procent), men även ledamöter i Miljöpartiet och Vänsterpartiet (26 respektive 24 procent) är mer utsatta än ledamöter i resterande partier. När det gäller län har Blekinge (28 procent) och Gotland (27 procent) högst andel utsatta.

Aktiva politiker mer utsatta – särskilt kvinnor

Ett tydligt resultat i PTU är att ju aktivare en politiker är, desto större är risken att utsättas för trakasserier, hot eller våld i samband med förtroendeuppdraget. Av förtroendevalda som har fem uppdrag eller fler utsattes nästan 30 procent under 2012, och bland heltidspolitikerna utsattes 50 procent.

Kvinnor som innehar en ordförandepost är märkbart mer utsatta än män i samma position (37 jämfört med 28 procent). Även bland förtroendevalda med fem eller fler uppdrag är kvinnor mer utsatta (35 jämfört med 24 procent av männen). En högre andel kvinnor som är heltidspolitiker har blivit utsatta jämfört med män med samma omfattning på uppdraget (59 respektive 45 procent).

Förargade medborgare och rättshaverister de vanligaste förövarna

Ungefär sex av tio förövare är, enligt utsatta förtroendevalda, "förargade medborgare" eller "rättshaverister". Nästan 15 procent av förövarna är dock en annan förtroendevald.

De två vanligaste motiven var att förödmjuka eller förolämpa den förtroendevalde (27 procent) eller påverka dennes agerande eller beslutsfattande (24 procent). Incidenten förknippades oftast med ett beslut (28 procent). Drygt fyra av tio utsatta förtroendevalda utsattes på sin fritid.

Utsatthet och oro leder till konsekvenser hos många

På grund av utsatthet eller oro för att utsättas påverkades en av fem (20 procent) av samtliga förtroendevalda i sitt förtroendeuppdrag. Av utsatta förtroendevalda påverkades 40 procent.

På grund av utsatthet eller oro för att utsättas har totalt mer än var tionde förtroendevald undvikit att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga. Sett bara till utsatta förtroendevalda har så många som en av fyra självcensurerat sig i något sammanhang kopplat till förtroendeuppdraget.

Låg anmälningsbenägenhet

Av de senaste händelserna anmäldes 17 procent till polisen. Våld, skadegörelse och stöld anmäldes i betydligt större utsträckning (39 procent) än hot och trakasserier (14 procent).

Det främsta skälet till att händelsen inte polisanmäldes skiljde sig mellan förtroendevalda kvinnor och förtroendevalda män. Det främsta skälet bland kvinnor var att utsatthet upplevdes ingå i uppdraget (27 procent jämfört med 19 procent bland män). Bland män var det främsta skälet att de inte trodde att en anmälan skulle leda till något (28 procent jämfört med 24 procent bland kvinnor).

Totalt 43 procent av händelserna rapporterades till någon annan än polisen. Det var dock mer än varannan (54 procent) förtroendevald som varken polisanmälde eller rapporterade den senaste händelsen. Nästan varannan förtroendevald (46 procent) kände inte till om det finns en handlingsplan eller inte. Knappt fyra av tio förtroendevalda (38 procent) visste inte om det finns en säkerhetsansvarig att vända sig till vid eventuell utsatthet.

Inledning

Sverige har ett demokratiskt styrelseskick där medborgarna i allmänna val utser de förtroendevalda som ska representera dem i fullmäktige och riksdag. Demokrati bygger på kommunikation mellan väljare och förtroendevalda; frågor ska bemötas och åsikter debatteras. Väljarna har rätt till, och bör, ifrågasätta de förtroendevaldas åsikter och beslut men endast på ett sådant sätt att varken förtroendevalda (eller väljare) känner sig hotade.

Förtroendevaldas synlighet och tillgänglighet är viktiga aspekter när det gäller att upprätthålla en god kommunikation med väljarna. Det stärker demokratin när förtroendevalda rör sig fritt mellan till exempel hemmet och arbetet, debatterar i sociala medier och deltar i torgmöten. På motsvarande sätt försvagas demokratin om tillgängligheten till de förtroendevalda minskar.

Att utsätta förtroendevalda är att i förlängningen även utsätta det demokratiska styrelseskicket. Påverkas förtroendevalda att agera eller besluta annorlunda, eller till och med till att lämna sina uppdrag på grund av utsatthet, riskerar det politiska systemet att förlora en del av sin demokratiska legitimitet. Det kan också försvåra rekryteringen av nya förtroendevalda och även på så sätt påverka representativiteten (Joyce 2013, SCB 2013).

Det här är den andra kartläggningen som Brottsförebyggande rådet (Brå) tagit fram på uppdrag av regeringen där ordinarie ledamöter i Sveriges riksdag och fullmäktigeförsamlingar (kommuner, landsting och regioner) tillfrågas om utsatthet för trakasserier, hot och våld.

Bakgrund till undersökningen

I kriminalstatistiken finns det inte några särskilda brottkoder om brott som drabbar förtroendevalda. Därför kan inte kriminalstatistiken användas till att undersöka utsattheten bland förtroendevalda. Dessutom är benägenheten att anmäla trakasserier, hot och våld till polisen låg bland de förtroendevalda (Brå 2012). Tidigare undersökningar visar att en av de vanligaste påverkansformerna är just trakasserier, som inte alltid utgör brott (Brå 2009b, Brå

2008, Brå 2005, Brå 2012). Det innebär att antalet anmälda fall i kriminalstatistiken sannolikt skulle vara betydligt färre än antalet faktiska fall, och att de anmälda fallen inte heller skulle ge en representativ bild av förtroendevaldas utsatthet.

Regeringen gav därför Brå i uppdrag att genomföra en undersökning av omfattningen och utvecklingen av hot och våld med mera mot förtroendevalda. Undersökningen kallas Politikernas trygghetsundersökning (PTU) och ingår som en del i åtgärd 11 i den nationella handlingsplanen för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (regeringens skrivelse 2011/12:44).

Utifrån regeringens uppdrag gjorde Brå en första kartläggning av hot och våld mot förtroendevalda i Sverige som redovisades i rapporten Politikernas trygghetsundersökning 2012 som benämns PTU 2012 (Brå 2012). Brå fick inför 2013 i uppdrag av regeringen att göra ytterligare en kartläggning, och det är den kartläggningen som presenteras i föreliggande rapport.

Resultat utifrån tidigare forskning

Huvudresultaten från PTU 2012 var att en av sex (16 procent) förtroendevalda utsattes för hot, våld, skadegörelse eller olika former av trakasserier under 2011 på grund av sina politiska förtroendeuppdrag (Brå 2012). De flesta fall handlade om trakasserier och hot, få handlade om fysiska angrepp. Nästan lika många var oroliga för att de själva eller anhöriga skulle utsättas. Mest utsatta var förtroendevalda i riksdagen (var tredje), heltidspolitiker (var tredje), yngre förtroendevalda (var fjärde) samt förtroendevalda i Sverigedemokraterna (varannan). Även vissa uppdrag och positioner inom uppdrag var mer utsatta; ordförande i socialnämnd visade sig vara en särskilt utsatt position.

Anmälningssbenägenheten var låg, endast var femte händelse anmäldes till polisen. Den vanligaste anledningen till att inte polisanmäla händelsen var att utsatthet ansågs vara en del av uppdraget. Det framkom också av kartläggningen att en del förtroendevalda påverkas, antingen direkt av att ha blivit utsatt eller indirekt på grund av oro för att utsättas. Självrensning, det vill säga att den förtroendevalde valde att inte engagera sig i en fråga, var den vanligaste konsekvensen. I samband med PTU 2012 gjordes även en avhoppstudie som vände sig till förtroendevalda som valt att hoppa av sina uppdrag. Det visade sig dock att få förtroendevalda hade lämnat sina uppdrag på grund av utsatthet (Brå 2012).

Statistiska centralbyrån (SCB) ställde i en undersökning om folkvaldas villkor i kommunfullmäktige år 2012 två frågor om utsatthet för hot, våld och trakasserier (SCB 2013). Den första frågan handlade om utsatthet för hot, våld och trakasserier någon gång och den andra syftade till utsatthet under den senaste mandatperioden (som vid undersökningstillfället varat i cirka två år). Nästan

23 procent av ledamöterna i kommunfullmäktige svarade att de någon gång utsattes för hot, våld eller trakasserier, och 14 procent svarade att de utsattes under den senaste mandatperioden. Undersökningen visade att ledamöter i Sverigedemokraterna var mest utsatta (42 procent), och ledamöter i Kristdemokraterna var minst utsatta (6 procent). I samma undersökning tillfrågades också ledamöter som lämnat sina uppdrag under inestående mandatperiod om anledningen till avhoppet. Ett mindre antal personer uppgav att de hoppat av på grund av trakasserier av olika slag.

År 2008 till 2009 genomfördes en undersökning av samtliga ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige inom ramen för forskningsprojektet ”Politiker tycker om politik” vid Göteborgs universitet (Gilljam, Karlsson och Sundell 2010). Resultaten visade att 9 procent av ledamöterna i kommunfullmäktige och 11 procent av ledamöterna i landstingsfullmäktige varit utsatta för hot eller våld under de senaste 12 månaderna. Andelen utsatta ledamöter i Sverigedemokraterna var betydligt högre än för andra partier.

Säkerhetspolisen genomförde 2008 en studie som byggde på upprättade polisanmälningar om hot mot förtroendevalda under 2007 samt på intervjuer med utvalda personer i nyckelbefattningar (Säpo 2008). De vanligaste brottsrubriceringarna var olaga hot, ofredande och skadegörelse. Resultaten visade att politiker som var exponerade i medierna var mer utsatta för hot och att kommunstyrelsens ordförande samt ledamöter i individutskott (nämnder som fattar beslut om enskilda personer) var mer utsatta än andra. Sverigedemokraterna utsattes i högre grad än andra partier av organiserade kriminella grupper.

Kommittén om hot och våld mot förtroendevalda genomförde en undersökning 2005. I betänkandet ”Jakten på makten” (SOU 2006:46) redovisades resultatet från undersökningen; cirka 74 procent av riksdagsledamöterna och 29 procent av de förtroendevalda i kommuner och landsting hade utsatts för trakasserier, hot eller våld under en period av cirka 15 år.

År 2004 undersökte Sveriges Kommuner och Landsting utsattheten bland ordförande i kommunstyrelser och kommunfullmäktige, i facknämnder samt i kommun- och stadsdelsnämnder (SKL 2004). Även presidier (ordförande och vice ordförande) i styrelser och nämnder i samtliga landsting tillfrågades. Av undersökningen framkom att cirka 18 procent av de tillfrågade varit utsatta för trakasserier, hot eller våld under de senaste 18 månaderna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kartläggningen är att mäta omfattningen och konsekvenserna samt i förlängningen utvecklingen av trakasserier, hot och våld mot förtroendevalda. Syftet är också att presentera ett

kunskapsunderlag genom vilket insatser kan tas fram för att förhindra eller begränsa utsattheten, fånga upp de händelser som inträffar och förbättra omhändertagandet av de utsatta.

Kartläggningen ska bidra till att besvara flera frågeställningar:

- I vilken utsträckning utsätts förtroendevalda för brott och liknande incidenter relaterade till deras förtroendeuppdrag?
- Vad utsätts de för?
- Vilka förtroendevalda utsätts?
- Hur ser benägenheten att anmäla ut bland förtroendevalda som har utsatts?
- Hur ser omständigheterna kring händelserna ut?
- I vilken utsträckning är förtroendevalda oroliga för att bli utsatta?
- Vilka är konsekvenserna av trakasserier, hot och våld mot förtroendevalda och deras oro för att utsättas?
- Vilken kännedom om eventuella rutiner kring säkerhet har de förtroendevalda?
- Vad kan vi säga om utvecklingen?

Metod

I detta kapitel beskrivs den metod som använts för Politikernas trygghetsundersökning och den datainsamling som skett under 2013. En mer omfattande och detaljerad redovisning av undersökningens metod ges i en fristående teknisk rapport som publiceras under 2014.

Population

I Sverige finns omkring 43 000 förtroendevalda på lokal nivå (kommuner), regional nivå (landsting och regioner¹) samt nationell nivå (riksdagen) (SCB 2012). Det finns inte någon förteckning eller något register över samtliga dessa förtroendevalda. I och med att Politikernas trygghetsundersökning är en återkommande undersökning är det särskilt viktigt att urvalsramen är tillförlitlig, stabil och tillgänglig. Valmyndigheten har ett löpande uppdaterat register över samtliga förtroendevalda som är ledamöter i kommun-, landstings- eller regionfullmäktige och i riksdagen. Sammanlagt rör det sig om cirka 13 800 förtroendevalda som finns i registret ”Nuvarande ledamöter”. Detta register används som urvalsram i undersökningen. Politikernas trygghetsundersökning är därmed en totalundersökning (hela den population som studeras tillfrågas om att delta i undersökningen) av de förtroendevalda som är ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag. Det betyder att undersökningen fångar upp utsatthet hos en grupp förtroendevalda som har ett tydligt politiskt uppdrag av lite större omfattning, men inte nödvändigtvis reflekterar utsatthet bland den stora gruppen förtroendevalda med mindre omfattande uppdrag.

PTU 2013 baseras på uppgifter från de personer som var registrerade i Valmyndighetens register Nuvarande ledamöter den 1 december 2012. Två kriterier skulle vara uppfyllda: 1) att den förtroendevalde var ordinarie ledamot i riksdag alternativt i kommun-, region- eller landstingsfullmäktige och 2) att tillträdesdatumet var

---

¹ Regioner är landsting med ett utökat regionalt utvecklingsansvar. I denna rapport utgör regionerna inte en egen redovisningsenhet utan redovisas ihop med landstingen.

före den 1 juli 2012. Avgränsningen vad gäller tillträdesdatum är för att referensperioden ska bli tillräckligt lång. Valmyndighetens register baseras på de uppdrag som finns inom fullmäktige i kommun, landsting, region och riksdag. En ledamot som har mer än ett uppdrag kan därför förekomma flera gånger i registret. Varje ledamot kan dock bara förekomma en gång i undersökningens register, varför dubletter rensades ut.

Inte heller ledamöter i regeringen² och ledamöter boende utomlands inkluderas i undersökningen. För att få fram aktuella adressuppgifter genomfördes en identifikationskontroll av kvarvarande ledamöter mot befolkningsdata i registret över totalbefolkningen (RTB). Den slutliga undersökningspopulationen uppgick till 13 757 ledamöter.

Genomförande och datainsamling

Datainsamlingen genomfördes från februari till maj 2013, genom i första hand en webbenkät och i andra hand en postenkät. En inbjudan till undersökningen skickades med vanlig post till samtliga i undersökningsgruppen. Brevet innehöll även information om undersökningen, ett personligt användarnamn och lösenord samt instruktioner för att besvara webbenkäten.

Efter en påminnelse i form av ett brev med uppgifter för inloggning till webbenkäten skickades postenkäter ut till dem som ännu inte besvarat webbenkäten. Därefter skickades ytterligare två påminnelser i form av brev med uppgifter för inloggning till webbenkäten. Av dem som deltog svarade drygt 72 procent på webbenkäten och knappt 28 procent på postenkäten. Statistiska centralbyrån (SCB) uppdrogs att genomföra datainsamlingen både när det gäller den tekniska konstruktionen av webbenkäten, utskick samt en första bearbetning av data.

Bortfall

Frågeundersökningar har nästan alltid ett visst bortfall. En del av bortfallet beror på att det finns personer som inte vill eller inte kan delta (*externt bortfall*). Den andra delen beror på att alla frågor inte besvaras (över huvud taget eller felaktigt) av dem som deltar (*internt bortfall*).

Externt bortfall

Ju fler som deltar i en undersökning, desto bättre stämmer resultaten överens med verkligheten. Externt bortfall är problematiskt

---

² Ledamöter i regeringen är inte förtroendevalda, partierna som bildar regering utser själva sina företrädare.

om det finns skäl att tro att det är en viss typ av individer i den undersökta populationen som väljer att inte svara (mer om detta finns under rubriken "Tillförlitlighet" senare i metoddelen). Det externa bortfallet för datainsamlingen år 2013 uppgår till 35 procent av populationen (tabell 1). Det ger en svarsfrekvens på 65 procent. Det externa bortfallet består till största delen av icke svarande. Några få avböjde aktivt medverka, skickade in en blank enkät, hade flyttat utan eftersändning eller var på annat sätt förhindrade att medverka. Svarsfrekvensen för PTU 2013 (65 procent) var något lägre än för PTU 2012 (68 procent), men på en något högre nivå än andra surveyundersökningar.³

Tabell 1. Externt bortfall för PTU 2013.

	Antal	Andel
Population PTU 2013	13 757	100
Bortfall	4 863	35
<i>därav</i>		
<i>ej avhörda</i>	4 786	98
<i>postreturer</i>	42	1
<i>avböjt (aktivt) att medverka</i>	35	1
Svarande	8 894	65
<i>därav</i>		
<i>webbenkät</i>	6 417	72
<i>postenkät</i>	2 477	28

Internt bortfall

Frågeområdet om utsatthet inleds med så kallade screeningfrågor som tar reda på om respondenten (den svarande) varit utsatt för en rad olika händelser (som beskrivs senare i metodkapitlet). I webbenkäten har dessa frågor en hård kontroll vilket innebär att enkäten inte ska gå att skicka in om dessa frågor inte besvarats. För övriga frågor kommer ett varningsmeddelande upp om respondenten försöker gå vidare i enkäten utan att besvara frågorna (mjuk kontroll). Därför är det interna bortfallet betydligt lägre i webbenkäten jämfört med postenkäten (pappersversionen av enkäten) som inte har samma möjlighet till logiska kontroller. I postenkäten tillkommer även ett internt bortfall för de frågor som respondenten fyllt i felaktigt (till exempel att två svarsalternativ markerats då endast ett efterfrågats) eller att frågan inte fyllts i alls, medvetet eller omedvetet.

Det interna bortfallet för postenkäten kan endast påverka tillförlitligheten marginellt då andelen som svarat via webbenkäten är i klar majoritet (72 procent). Det interna bortfallet i postenkä-

³ Jämför till exempel NTU 2013 (64 procent), ULF 2012 (58 procent), Hälsa på lika villkor 2011 (49 procent).

ten redovisas i den kommande tekniska rapporten för PTU 2013. För drygt 1 procent saknas uppgift om utsatthet, det vill säga att den förtroendevalde inte besvarat frågor om utsatthet.

Kvalitetsgranskning

En kvalitetsgranskning har gjorts i tre steg. Först genomförs en intern (medarbetare på Brå) och extern granskning (av SCB samt en referensgrupp med personer insatta i området) av enkäterna. Därefter har data och analys granskats internt. Slutligen har rapporten genomgått både intern och extern vetenskaplig granskning innan publicering.

Frågeinnehåll

Enkäten inleds med några frågor om bakgrundsförhållanden. Därefter följer frågor om den förtroendevaldes egen utsatthet i form av två frågeområden; *våld, skadegörelse och stöld* samt *hot och trakasserier*. Även frågor kring utsatthet för korruptionsförsök ställs. Enkäten avslutas med frågor om *oro, konsekvenser och andras utsatthet* samt *information om säkerhetsrutiner*. I huvudsak har frågorna i enkäten fasta svarsalternativ.

Bakgrundsförhållanden

Information om bakgrundsförhållanden gör att man kan jämföra utsatthet i olika grupper. Ur Valmyndighetens register hämtades uppgifter om politisk församling, valkrets, partitillhörighet, tillträdesdatum, avgångsdatum, kön och adress för var och en av ledamöterna. Förutom de uppgifter om bakgrundsförhållanden som framgår av Valmyndighetens register innehåller enkäten frågor om den förtroendevalde har svensk eller utländsk bakgrund⁴ samt förtroendeuppdragets omfattning och karaktär.

Utsatthet

De frågeområden som rör utsatthet inleds med ett antal screeningfrågor som tar reda på om respondenten varit utsatt för olika incidenter i sin egenskap av förtroendevald någon gång. Om respondenten har utsatts någon gång följer en fråga om någon eller några av händelserna skedde under ”föregående år” (som i det här fallet avser 2012) och hur många händelser det totalt rör sig om

---

⁴ Personer med utländsk bakgrund definieras som personer som är utrikes födda, eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Personer med svensk bakgrund definieras som personer som är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar eller en inrikes född och en utrikes född förälder (SCB 2002).

under föregående år.⁵ De politiker som uppger att de under 2012 utsattes för någon eller några av de händelser som ingår i undersökningen fick också följdfrågor om den senaste händelsen inom respektive frågeområde.⁶ De flesta följdfrågorna är desamma för de olika frågeområdena, de frågor som skiljer sig (totalt tre frågor) relaterar till tillvägagångssättet vid den specifika händelsen.

De brott (även försök till samt grovt) som ligger till grund för händelserna som efterfrågas i undersökningen är *misshandel, olaga förföljelse, olaga hot, kränkande fotografering, ofredande, skadegörelse (samt åverkan), stöld, förtal, brott mot medborgerlig frihet, falsk tillvitelse* och *mordbrand*. Även bland juridiskt insatta kan det dock vara svårt att avgöra om en händelse utgör ett brott. Huruvida händelsen är ett brott eller inte är dessutom knappast avgörande för hur det påverkar den utsatte. Därför tillfrågas de förtroendevalda om utsatthet för en rad olika händelser i stället för utsatthet för brott. Händelserna som efterfrågas i PTU utgår från brottsbeskrivningarna i tidigare nämnda brottstyper. Respondenten uppmanas att endast redovisa situationer som upplevts som hotfulla för att undvika att fånga upp händelser som inte bör ingå i undersökningen.

Händelserna har delats in i två kategorier: *våld, skadegörelse och stöld* samt *hot och trakasserier*. Den förstnämnda kategorin utgörs av händelser som är mer tydligt brottsliga och ingripande mot den utsatta. Den andra kategorin, hot och trakasserier, utgörs i stället av händelser där det är svårare att avgöra om de är brottsliga och som generellt kräver mindre insats av förövaren.

Varje händelse efterfrågas uttryckligen och de förtroendevalda får ange om de har utsatts (ja/nej) för varje händelse. Skulle ingen av de efterfrågade händelserna stämma in på det den förtroendevalde eventuellt har utsatts för, uppmanas denne att ange det alternativ som bäst beskriver situationen. Utsattheten för följande händelser efterfrågas i enkäten:

Våld, skadegörelse och stöld

- Slag, spark eller liknande
- Knuff eller liknande
- Våld med vapen
- Anlagd brand/sprängning
- Klotter

⁵ Den här typen av undersökningar efterfrågar ofta utsatthet under de senaste tolv månaderna (räknat från undersökningstillfället), men i PTU efterfrågas utsatthet under föregående kalenderår, huvudsakligen för att ha en klart avgränsad referensperiod som ligger nära i tiden.

⁶ Att det är den senaste händelsen som efterfrågas beror på att den ligger närmast i minnet, men också för att fånga upp olika typer av händelser och inte enbart de mest allvarliga. Det finns inte utrymme för att redogöra för flera händelser, då antalet frågor i enkäten måste begränsas. En stor del av följdfrågorna ingår inte i postenkäten, som av utrymmesskäl är mindre omfattande.

- Stöld⁷
- Annan form av skadegörelse
- Annan form av våld

Hot och trakasserier

- Hotfullt uttalande öga mot öga
- Hotfullt telefonsamtal
- Hotfullt sms/mms
- Hotfullt brev/vykort
- Hotfullt e-postbrev
- Hot/påhopp via sociala medier
- Kapat internetkonto (eller skapat falskt i ditt namn)
- Uthängd på internet
- Uthängd på affisch/pamflett
- Oönskad vara beställd i ditt namn
- Hotfull ”gåva”
- Blivit olovligen fotograferad/inspelad
- Obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning
- Falsa anmälningar
- Annan hotfull händelse

Brå har även frågat de förtroendevalda om de utsattes för några försök till korruption, antingen genom opassande gåvor och erbjudanden som att få särskilda förmåner som politiker (mutor i vardagligt tal) eller genom att någon i den förtroendevaldes närhet försöker få fördelar genom att utnyttja deras relation (vänskaps-korruption).

Resultatredovisning

Utifrån resultaten dras inte några slutsatser om utsatthetens orsakssamband, det vill säga vilken eller vilka faktorer (t.ex. kön, ålder eller partitillhörighet) som påverkar risk för utsatthet.

Då en del händelser som efterfrågas i PTU utgör brott och andra inte används i rapporten ordet ”incidenter” alternativt ”händelser” som benämning. I PTU används ordet ”förövare” genomgående som benämning på den person som utsatt den förtroendevalde.

Redovisningsgrupper

Redovisningsgrupperna används i beskrivande och inte i förklarande syfte. De redovisningsgrupper som används i undersökningen är kön, ålder och svensk eller utländsk bakgrund. Även

---

⁷ Stöld kan i sammanhanget handla om post som har stulits från den förtroendevaldes brevlåda.

region, partitillhörighet och politisk församling används som redovisningsgrupper och beskrivs längre fram i rapporten.

Redovisningsenheter

I resultatredovisningen för utsatthet bör man vara uppmärksam på att redovisningsenheterna, och därmed redovisningssättet, ibland skiljer sig åt.

För att undersöka hur många förtroendevalda som har utsatts för brott eller liknande incidenter under 2012 efterfrågas den egna utsattheten. Resultaten redovisas genom procentsatser för att visa hur stor andel som har utsatts.

För varje kategori av händelser ställs frågan hur många gånger händelsen inträffade totalt under föregående år (2012). Syftet är att få reda på ett ungefärligt antal incidenter som de förtroendevalda har utsatts för under ett år. Siffran som motsvarar det totala antalet händelser ska ses i ljuset av de metodologiska svårigheter som mätbarheten kring denna typ av händelser innebär (svårigheten att minnas exakt antal, huruvida man utsattes som politiker eller som privatperson med mera).

De respondenter som utsattes får också beskriva den senaste händelsen inom varje frågeområde. Det är dessa händelser som ligger till grund för resultaten om bland annat förövare och motiv. Svarsfördelningen redovisas i huvudsak i procent.

Avrundningen av procenttal innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar till exakt 100 procent. Andelar under 5 procent redovisas med en decimal medan andelar på 5 procent eller högre avrundas till närmsta heltal.

Referensperioder

Referensperioden för undersökningen är föregående kalenderår (när källan anges som PTU 2013 avses alltså utsattheten år 2012). Detta gäller för samtliga frågor förutom dem om förtroendeuppdragets omfattning samt kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Då är referensperioden den tidpunkt då de förtroendevalda svarat på enkäten (mellan februari och maj 2013).

Tillförlitlighet och tolkningsutrymme

Frågeundersökningar har en del begränsningar, både vad gäller tillförlitlighet och vilka tolkningar som är möjliga att göra utifrån det insamlade materialet. Nedan kommenteras några möjliga begränsningar med undersökningen, liksom möjligheterna att dra slutsatser utifrån resultaten och jämförbarheten med föregående kartläggning (PTU 2012).

Tillförlitlighet

Det kan vara svårt att minnas exakt när en händelse ägde rum, och därmed att avgöra om det skedde under den efterfrågade referensperioden. Det innebär att händelser som egentligen inte borde vara med i undersökningen kan komma att redovisas. En annan svaghet är att den tillfrågade kan välja att tillrätalägga svaret för att ange det svar som kan antas önskvärt, exempelvis att en händelse har polisanmälts fast så egentligen inte är fallet. Det är inte säkert att samtliga incidenter som rapporterats drabbade den utsatte på grund av dennes förtroendeuppdrag, medan andra händelser som borde ha rapporterats i stället bortförklaras som ”busstreck” eller ”slumpen”.

Det kan finnas ett inslag av skuld bland dem som utsätts för korruptionsförsök. Detta gör korruption till ett ämnesområde som är svårt att undersöka. I PTU efterfrågas de förtroendevaldas erfarenhet av korruptionsförsök eftersom det upplevs som en mindre känslig fråga än en fråga om erfarenhet av korruption.

Att de förtroendevalda inte enbart svarar som enskilda individer utan också *som representanter för ett politiskt parti* kan även det vara ett problem för validiteten i undersökningen. Det skulle kunna vara så att förtroendevalda väljer att inte rapportera utsatthet för att undvika att dra till sig medial uppmärksamhet knuten till partiet av rädsla för att skrämja bort potentiella nya medlemmar och i förlängningen kanske även väljare. Andra förtroendevalda kan på motsvarande sätt rapportera utsatthet i högre utsträckning för att förstärka bilden av ett parti som utsatt.

Benägenheten att delta i undersökningen kan variera, beroende på till exempel ålder och kön, men även attribut i den specifika populationen, som partitillhörighet och politisk församling. En viktig förklaring till variationen i svarsbenägenhet mellan olika grupper är att människor i olika livssituationer har olika möjligheter (eller intresse av) att delta. Förtroendevalda som inte har utsatts kan ha ett mindre intresse i frågan och därför inte delta i undersökningen i samma utsträckning som de som har utsatts. Om så är fallet kan utsattheten komma att överskattas, särskilt i grupper med låg svarsfrekvens. Motsatt kan förtroendevalda som har utsatts välja att inte delta i undersökningen för att slippa bli påmind om utsattheten.

I undersökningen har försök gjorts för att begränsa flera av dessa problem, på olika sätt. I frågorna understryks att endast händelser som personen förknippar med förtroendeuppdraget ska rapporteras. Respondenten påminns också vid flertalet tillfällen om att endast rapportera sådant som inträffat under föregående år (2012) och som upplevts som hotfullt.

Tolkningsutrymme

I Sverige finns ungefär 43 000 politiskt förtroendevalda som verkar inom olika politiska församlingar och med olika typer av politiska uppdrag. Knappt en tredjedel av dessa ingår i PTU. Hur generaliserbara är då resultaten i PTU för hela gruppen förtroendevalda?

De flesta förtroendevalda i Sverige är så kallade fritidspolitiker. Det innebär att man ägnar sig åt politik vid sidan av sitt vanliga arbete och att det endast utgår ett litet arvode, om något alls. Enligt SCB (SCB 2012) har endast 3 procent i kommunerna hel- eller deltidsarvode, i landstingen är motsvarande siffra 6 procent.

Även i PTU utövar majoriteten av de förtroendevalda sina uppdrag på fritiden (75 procent), cirka 15 procent utför sina uppdrag på deltid och omkring 10 procent utför sina uppdrag på heltid. Att det är en överrepresentation i PTU av förtroendevalda med del- och heltidsuppdrag beror på att endast de som är ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag tillfrågas om att medverka i undersökningen. Det är troligt att dessa politiker utsätts i större utsträckning än politiker som inte ingår i fullmäktige. Om så är fallet kan resultaten inte helt generaliseras till alla politiskt förtroendevalda.

Av de tillfrågade förtroendevalda deltog 65 procent i undersökningen. Är dessa representativa för samtliga som tillfrågades, det vill säga för samtliga ordinarie ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige samt riksdag? Skillnader i fördelningen bland svarande och samtliga tillfrågade när det gäller kön, parti och politisk församling är små (tabell 2). Skillnaderna är något större när det gäller åldersfördelningen. Förtroendevalda i åldrarna 29 år och yngre, 30–39 år och 40–49 år är underrepresenterade medan förtroendevalda i åldrarna 60–69 år och 70 år och äldre är överrepresenterade.

Det finns alltså vissa, om än små, snedfördelningar i gruppen på cirka 8 900 ledamöter som resultaten bygger på, jämfört med gruppen på nästan 13 800 ledamöter som tillfrågades. I och med att det handlar om en totalundersökning med en svarsfrekvens på 65 procent, får möjligheterna att generalisera resultaten till att gälla alla ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag ändå anses goda.

Tabell 2. Svarefrekvens, antal och andel av svarande samt andel av tillfrågade för olika redovisningsgrupper i PTU 2013.

		Svars- frekvens	Antal svarande	Andel av svarande	Andel av tillfrågade
Kön	Kvinnor	64	3 738	42	43
	Män	66	5 156	58	58
Ålder	29 år och yngre	33	171	2	4
	30–39 år	45	596	7	10
	40–49 år	53	1 385	15	19
	50–59 år	64	2 191	25	25
	60–69 år	76	3 181	36	31
	70 år och äldre	82	1 370	15	12
Politisk församling	Kommunfullmäktige	65	8 130	91	91
	Landstingsfullmäktige	65	632	7	7
	Riksdag	59	201	2	2
Partitillhörighet	Centerpartiet	68	990	11	11
	Folkpartiet	70	686	8	7
	Kristdemokraterna	66	419	5	5
	Moderaterna	65	2 057	23	23
	Miljöpartiet	63	469	5	5
	Socialdemokraterna	65	3 219	36	36
	Sverigedemokraterna	51	284	3	4
	Vänsterpartiet	63	482	5	6
	Övriga partier ¹	55	288	3	4
	Totalt	65	8 894	100	100

¹ Övriga partier är de partier som finns representerade i kommun- och landstingsfullmäktige men inte i riksdagen.

Förändringar i enkäten

Den kartläggning av hot och våld mot förtroendevalda som Brå gjorde 2012 var den första PTU-undersökningen (PTU 2012) och kan ses som en fullskalig pilotstudie där metod och frågor testades. Det är en omfattande undersökning som ska kunna genomföras löpande, och den behöver därför vara väl utprovad. Med PTU 2012 som underlag utformades både webb- och postenkät för PTU 2013.

I föregående undersökning genomfördes datainsamlingen av Brå, men på liknande sätt som av SCB i den här undersökningsomgången. Samma respondentkriterier användes, och tillvägagångssättet (metoden) var i stort sett detsamma, med en webbenkät och därefter en postenkät som påminnelse. I den aktuella undersökningen skickades dock ytterligare två påminnelser ut.

Enkäten för PTU 2013 förkortades väsentligt jämfört med PTU 2012 när det gäller antalet frågor. Webbenkäten förkortades från 280 frågor för den som har utsatts för de sex olika kategorierna i PTU 2012 till 151 frågor för den som utsattes för de två olika

kategorierna som efterfrågades i PTU 2013. Även postenkäten genomgick en motsvarande revidering.

I PTU 2012 fick förtroendevalda först svara på utsatthet för olika kategorier av händelser och därefter frågor om vad det var för typ av händelse. Utsattheten för sex olika kategorier efterfrågades, där särskilt trakasserier (tre av kategorierna) framstod som svåra att särskilja för respondenten. Frågorna om utsatthet var uppdelade i *misshandel, skadegörelse, hot och trakasserier*. Trakasserier i sin tur delades upp i *enskilda händelser av trakasserier utan att förövaren varit fysiskt närvarande, enskilda händelser av trakasserier där förövaren varit fysiskt närvarande samt upprepade händelser av trakasserier från en och samma person eller grupp*.

I föreliggande kartläggning, PTU 2013, fick förtroendevalda i stället svara på utsatthet för olika typer av händelser som *därefter* delats in i två kategorier: *våld, skadegörelse och stöld* respektive *hot och trakasserier*. Frågor om upprepade utsatthet från en och samma person eller grupp gavs som uppföljningsfrågor för de respondenter som angav att det utsattes under föregående år. Även vad som efterfrågas har förändrats i frågeformuleringarna; i PTU 2012 efterfrågades till exempel utsatthet för "misshandel", medan PTU 2013 efterfrågade utsatthet för "knuff eller liknande", "spark, slag eller liknande", "våld med vapen" samt "annan form av våld". Skälet till förändringen är att underlätta för respondenten att förstå vad som efterfrågas. Genom att tydligt beskriva de händelser som menas undviks en över- och underrapportering. Användbarheten har troligtvis ökat i och med den reviderade enkäten i årets undersökning.

På grund av dessa förändringar kommer huvudrapporten att endast redovisa jämförelse av andelen utsatta totalt i PTU 2012 och PTU 2013 med tillhörande kommentar. Övriga jämförelser mellan åren med tillhörande analys (där hänsyn tas till de metodförändringar som skett) kommer att presenteras i en fördjupningsstudie med planerad publicering i oktober 2014.

Mer om undersökningens och enkäternas utformning finns att läsa i den tekniska rapporten som publiceras under 2014.

Disposition

Kapitel 1 – Politikers utsatthet

I detta kapitel ges en övergripande beskrivning av andelen förtroendevalda som uppger sig ha blivit utsatta för brott eller liknande incidenter under 2012 samt vad dessa personer utsattes för. Utsattheten redovisas också övergripande utifrån tre sektorer som förtroendevalda kan verka inom: politisk församling, parti och region. Även förtroendevaldas eventuella utsatthet för korruptionsförsök framgår i detta kapitel.

Här framgår också andelen förtroendevalda som känner oro över att själva eller över att anhöriga ska bli utsatta.

Kapitel 2 – Sammanhang, förövare och motiv

I detta kapitel redovisas närmare den senaste incidenten som de förtroendevalda uppgivit att de utsattes för. Dels redovisas vad förtroendevalda har att berätta om förövaren utifrån enkätsvaren, dels vilka motiv som framkommit och i vilket sammanhang incidenten skedde.

Kapitel 3 – Konsekvenser

I detta kapitel beskrivs konsekvenserna av utsatthet och oro för att utsättas. Fokus är konsekvenserna för förtroendeuppdraget och därmed, i förlängningen, på demokratin.

Kapitel 4 – Incidenthantering

Här redovisas hur de förtroendevalda som har utsatts har hanterat situationen: om polis kontaktades samt om händelsen polisanmälades eller rapporterades till någon annan. Av kapitlet framgår också vilken kännedom de förtroendevalda har om eventuell handlingsplan och säkerhetsansvarig.

Kapitel 5 – Huvudresultat PTU 2013

I rapportens femte kapitel framgår rapportens huvudresultat.

Kapitel 6 – Mer om politisk församling, parti och region

Kapitel 6 beskriver utsattheten närmare utifrån politisk församling, parti och region. Kapitlet riktar sig till dem som är intresserade av förtroendevaldas utsatthet inom en specifik sektor.

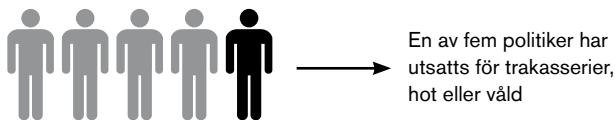
1. Politikers utsatthet

Av det här avsnittet framgår hur vanligt det är att politiker i Sverige blir utsatta för brott eller liknande incidenter på grund av sina förtroendeuppdrag samt vad de har utsatts för. Dessutom framgår eventuella skillnader mellan kvinnor och män. Här presenteras också andelen förtroendevalda som är oroliga för att de själva eller anhöriga ska utsättas.

Andel utsatta och oroliga

I PTU tillfrågas politikerna om de på grund av sitt politiska uppdrag har utsatts för en rad olika händelser under 2012 – allt från hotfulla e-postbrev till misshandel (beskrivs mer i avsnittet ”Frågeinnehåll” i metoddelen). Sammantaget uppgav en av fem förtroendevalda (20 procent) att de utsattes i samband med sitt politiska uppdrag (figur 1). Totalt handlar det om 1 721 förtroendevalda. Utsattheten utgörs främst av hot och trakasserier, få händelser är fysiska angrepp. Särskilt våld är ytterst ovanligt.

Figur 1. Andel förtroendevalda som utsatts under 2012.

Det var endast en marginell skillnad mellan andelen förtroendevalda kvinnor och andelen förtroendevalda män som utsattes (20 respektive 19 procent).

Färre förtroendevalda kände oro för att utsättas jämfört med andelen som faktiskt hade utsatts. Det var 16 procent som upplevde oro för att själv bli utsatt eller för att någon anhörig skulle utsättas. En något högre andel kvinnor (17 procent) kände oro jämfört med män (15 procent). Andelen oroliga var betydligt högre bland förtroendevalda som har utsatts under 2012 (42 procent) jämfört med dem som inte har utsatts (9 procent).

Incidenterna

I enkäten efterfrågas utsatthet för olika incidenter, dessa har delats in i två kategorier: *hot och trakasserier* samt *våld, skadegörelse och stöld*.

Incidenterna som efterfrågas skiftar i allvarlighetsgrad mellan olika händelser (t.ex. ett hotfullt telefonsamtal eller en utförd miss-handel), men även inom samma händelse (ett uttalat hot kan vara mer eller mindre hotfullt beroende på vad som sägs men också på vem som säger det) där en del utgör brott och andra inte.

Hot och trakasserier

I tabell 3 redovisas de olika former av hot och trakasserier som efterfrågas i enkäten samt andel och antal utsatta för respektive händelse.

Tabell 3. Utsatthet för hot och trakasserier. Andel och antal utsatta efter typ av händelse samt totalt 2012.

	Andel utsatta	Antal utsatta
Totalt hot och trakasserier ¹	19	1 684
Hot/påhopp via sociala medier	8	712
Hotfullt e-post	5	442
Uthängd på internet	4,8	430
Hotfullt uttalande öga mot öga	4,7	414
Hotfullt telefonsamtal	4,4	392
Hotfullt brev/vykort	2,5	218
Olovligen fotograferad/inspelad	1,4	121
Obehagligt besök/förföljelse	1,3	117
Hotfullt sms/mms	1,3	115
Falska anmälningar	0,8	72
Oönskad vara beställd i ditt namn	0,7	60
Kapat internetkonto (eller skapat falskt i ditt namn)	0,4	39
Uthängd på affisch/pamflett	0,4	37
Hotfull "gåva"	0,1	7
Annan hotfull händelse	2	177

¹ En förtroendevald kan ha blivit utsatt för flera av händelserna och därför ingå flera gånger i tabellen, men ingår bara en gång i den totala andelen och det totala antalet utsatta.

Sammanlagt 19 procent av samtliga förtroendevalda utsattes för *hot eller trakasserier* på grund av sitt förtroendeuppdrag under 2012. Det var en liten skillnad mellan kvinnor (20 procent) och män (19 procent) i utsatthet för hot och trakasserier totalt. Sammantaget handlar det om nästan 12 000 incidenter av hot eller trakasserier.

Till största delen handlar det om incidenter där förövaren be-
fann sig på distans och alltså inte var fysiskt närvarande, och det
var inte någon större skillnad mellan utsatta kvinnor och män när
det gäller om förövaren var fysiskt närvarande vid händelsen eller
inte.

Den vanligaste incidenten var att den förtroendevalde blivit ho-
tad eller utsatt för påhopp via sociala medier. Fyra av tio av dem
som utsattes (41 procent), både kvinnor och män, hade någon
gång under 2012 råkat ut för detta. Därefter förekommer tre olika
former av hot eller trakasserier ungefär lika ofta: hotfull e-post, att
bli uthängd på internet samt hotfulla telefonsamtal.

Våld, skadegörelse och stöld

I tabell 4 redovisas de olika former av våld, skadegörelse och stöld
som efterfrågas i enkäten samt andel och antal utsatta för respek-
tive händelse.

**Tabell 4. Utsatthet för våld, skadegörelse och stöld. Andel och antal utsatta
efter typ av händelse samt totalt 2012.**

	Andel utsatta	Antal utsatta
Totalt våld, skadegörelse och stöld ¹	2,7	237
Knuff eller liknande	0,8	68
Slag, spark eller liknande	0,1	13
Våld med vapen	0	3
Annan form av våld	0,5	43
Klotter	0,6	52
Anlagd brand/sprängning	0,1	8
Annan skadegörelse	1,3	112
Stöld	0,3	23

¹ En förtroendevald kan ha blivit utsatt för flera av händelserna och därför ingå
flera gånger i tabellen, men ingår bara en gång i den totala andelen och det totala
antalet utsatta.

Det var ovanligt att förtroendevalda utsattes för våld, skadegörel-
se eller stöld under 2012 (2,7 procent), en något större andel män
(3,1 procent) än kvinnor (2,2 procent) utsattes. Totalt handlar det
om 237 personer som utsattes för drygt 1 100 incidenter av våld,
skadegörelse eller stöld under 2012. Till största delen handlar det
om olika former av skadegörelse. Våld mot person var ovanligt.

Flest förtroendevalda utsattes för ”Annan form av skadegörel-
se”. Det innefattar till exempel skadegörelse på fordon, exempel-
vis lossade hjulmuttrar eller sönderskurna däck samt krossade ru-
tor på fordon eller hem. Sett till enbart våld mot person var ”Knuff
eller liknande” den incident som flest förtroendevalda uppgett att
de utsattes för. Det var mycket ovanligt med fysiska skador där
den utsatte behövde uppsöka läkare, sjuksköterska eller tandlä-

kare bland dem som utsattes för någon form av våld mot person under 2012.⁸

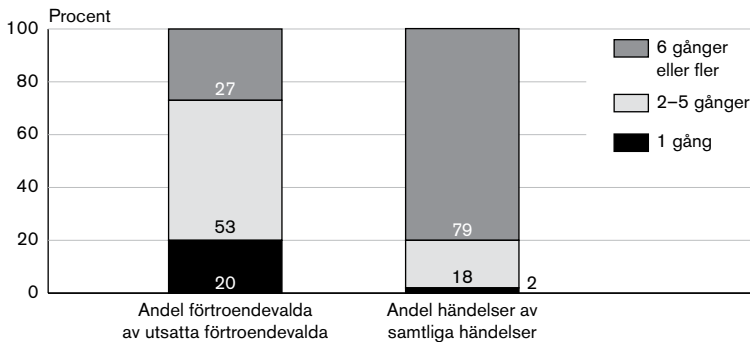
Har utsattheten ökat sedan PTU 2012?

I PTU 2012 uppgav 16 procent av de förtroendevalda att de utsattes för någon incident, i PTU 2013 uppger 20 procent av de förtroendevalda att de har utsatts, det vill säga till synes en ökning med 4 procentenheter. En stor del av denna ökning kan troligen tillskrivas metodförändringar.⁹ I PTU 2012 frågades endast om hot via sociala medier (totalt 1 procent uppgav att de hade utsatts för detta) medan PTU 2013 efterfrågar hot och trakasserier via sociala medier (totalt 8 procent uppgav att de har utsatts för detta). Därmed fångas fler av de incidenter som skett via sociala medier upp i PTU 2013.

Upprepad utsatthet

Det är vanligt att utsättas upprepade gånger. Majoriteten av utsatta förtroendevalda utsattes flera gånger under 2012, endast en femtedel utsattes en gång (figur 2). Drygt hälften (53 procent) utsattes mellan 2 och 5 gånger och drygt en fjärdedel (27 procent) utsattes 6 gånger eller fler. Denna fjärdedel blev tillsammans utsatta för nära 80 procent (79 procent) av samtliga händelser, medan de som utsattes en gång utsattes för 2 procent av alla händelser.

Figur 2. Andel utsatta 1 gång, 2–5 gånger och 6 gånger eller fler i förhållande till antal händelser, 2012.

Lika stora andelar bland kvinnor och män utsattes upprepade gånger.

⁸ I våld mot person ingår slag, spark, knuff eller liknande, våld med vapen eller annan form av våld.

⁹ Se avsnittet "Jämförelser mellan PTU 2012 och PTU 2013" i metoddelen samt i kommande tekniska rapport.

Korruptionsförsök

Förtroendevalda kan också utsättas för påverkansförsök i form av korruption. Gränsen mellan vad som anses som korruption eller inte kan te sig flytande. En förmån kan vara otillbörlig även om den inte ges för att mottagaren ska handla på ett visst sätt (SKL 2012). I enkäten efterfrågas om den förtroendevalde har utsatts för ett opassande erbjudande eller vänskapskorruption under 2012.

Nästan 4 procent (3,7 procent) uppger att de utsattes för någon form av korruptionsförsök under 2012. En något högre andel av kvinnorna (4,4 procent) än av männen (3,2 procent) uppger att de utsattes för detta. Av förtroendevalda som uppger att de utsattes för korruptionsförsök svarade nästan sex av tio att det skedde mer än en gång under 2012.

Vänskapskorruption var den vanligaste formen av korruptionsförsök som de förtroendevalda utsattes för (3,4 procent). Det innebär att någon i den förtroendevaldes närhet försökt utnyttja deras relation för att få någon form av fördel. Vanligast var att den som försökte utnyttja relationen var en ytlig bekant till den förtroendevalde (58 procent) eller en vän (23 procent). Det förekom även att andra förtroendevalda (11 procent) och kollegor (6 procent) försökte påverka den förtroendevalde genom deras relation. Få förtroendevalda (2,5 procent) uppgav att en anhörig utsatt dem för vänskapskorruption.

Av de förtroendevalda uppgav 1,9 procent att de under 2012 fått ett opassande erbjudande, det vill säga att den förtroendevalde utsattes för mutförsök. Oftast handlade det då om en måltid eller rabatt på ett köp och inte kontanter.

Brå frågade även de förtroendevalda som har utsatts för korruptionsförsök, både när det gäller vänskapskorruption och opassande erbjudande, vad de själva trodde att personen ville uppnå med försöket. Det vanligaste motivet var att personen ville åstadkomma någon form av agerande eller aktivitet (51 procent) eller få tillgång till information (20 procent).

Utförligare undersökningar av korruption, där dock inte förtroendevalda undersökts, har tidigare gjorts av Brå (Brå 2014b, Brå 2013, Brå 2009b).

Politisk församling

Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ. Nio av tio (92 procent) förtroendevalda som ingår i PTU är ledamöter i kommunfullmäktige; det är den största av de politiska församlingarna sett till antal förtroendevalda. Landstingsfullmäktige är landstingens högsta beslutande organ, medan riksdagen är det högsta beslutande organet i riket. I PTU har 18 procent av de för-

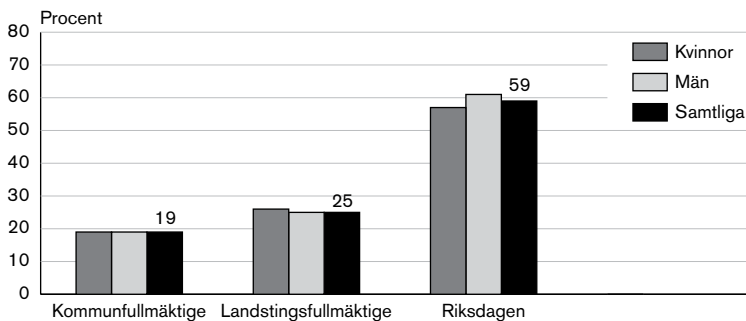
troendevalda uppdrag i landstingsfullmäktige medan 2,3 procent är riksdagsledamöter.¹⁰

I det här avsnittet redovisas endast utsattheten generellt; mer om utsattheten utifrån politisk församling återfinns i kapitlet ”Mer om politisk församling, parti och region”.

Utsatthet utifrån politisk församling

Risken att utsättas ser olika ut för de tre politiska församlingarna. I kommunfullmäktige uppger nästan var femte förtroendevald att han eller hon utsattes under 2012, i landstingsfullmäktige var fjärde. Samtidigt uppger nästan sex av tio riksdagsledamöter att de har utsatts i sin egenskap av förtroendevald under 2012 (figur 3).

Figur 3. Andel utsatta efter kön och totalt inom respektive politisk församling 2012.

En högre andel riksdagsledamöter som är män har utsatts (61 procent) jämfört med riksdagsledamöter som är kvinnor (57 procent). I övriga politiska församlingar finns knappt någon skillnad i utsatthet mellan könen.

Oron följer samma mönster som utsattheten. Bland riksdagsledamöterna är 37 procent oroliga för att antingen själva utsättas eller för att en anhörig ska utsättas, medan 19 procent av förtroendevalda i landstingen och 15 procent av förtroendevalda i kommunerna känner en sådan oro.

De allra flesta förtroendevalda har uppdrag i endast en politisk församling (88 procent) medan 12 procent har uppdrag i flera politiska församlingar. Utsattheten är högre (30 procent) bland de förtroendevalda som har uppdrag i flera (mer än en) politiska församlingar än bland dem som endast har uppdrag i en politisk församling (18 procent).

¹⁰ Då den förtroendevalde har uppdrag i flera politiska församlingar går det inte att urskilja vilken politisk församling som eventuell utsatthet beror på. Därför återfinns samtliga förtroendevalda med uppdrag i kommunfullmäktige i den redovisningsgrupp som heter kommunfullmäktige, även om dessa förtroendevalda också har uppdrag i en annan politisk församling. Detsamma gäller för landstingsfullmäktige och riksdag. Det innebär att samma förtroendevalda kan förekomma i flera av redovisningsgrupperna.

Hot eller påhopp i sociala medier är den händelse som är vanligast både bland förtroendevalda i kommun- och i landstingsfullmäktige. Förtroendevalda i riksdagen uppger däremot i större utsträckning hotfull e-post. Det är en högre andel av riksdagsledmöterna som uppger att de har utsatts för våld, skadegörelse eller stöld jämfört med ledamöter i landstings- och kommunfullmäktige (9 procent jämfört med 3,9 respektive 2,6 procent).

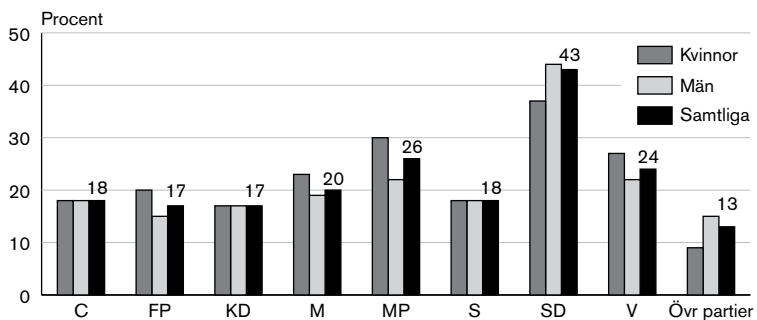
Partitillhörighet

Med partitillhörighet menas det parti som den förtroendevalde representerar i fullmäktige eller riksdag. De åtta riksdagspartierna redovisas, de partier som inte finns representerade i riksdagen redovisas som "Övriga partier". Här redovisas utsattheten endast generellt, mer om utsattheten utifrån parti återfinns i kapitlet "Mer om politisk församling, parti och region".

Utsatthet utifrån partitillhörighet

Sverigedemokraterna har högst andel utsatta ledamöter (43 procent), men även ledamöter i Miljöpartiet och Vänsterpartiet är mer utsatta (26 respektive 24 procent) än ledamöter i resterande partier (figur 4). Förtroendevalda i Kristdemokraterna (17 procent), Folkpartiet (17 procent) och de som ingår i "Övriga partier" (13 procent) är i sin tur mindre utsatta än genomsnittet. Det är en betydligt högre andel av förtroendevalda inom Sverigedemokraterna som uppger att de har utsatts för våld, skadegörelse eller stöld jämfört med förtroendevalda i andra partier (17 procent jämfört med mellan 1 och 4 procent).

Figur 4. Andel utsatta efter kön och totalt inom respektive parti 2012.

Om hänsyn tas till det faktiska antalet förtroendevalda som har utsatts inom partiet är Socialdemokraterna och Moderaterna mest utsatta, då över hälften av samtliga utsatta (56 procent) tillhör något av dessa två partier.

Inom en del partier finns stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller utsatthet. Inom Moderaterna, Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet uppger en högre andel av kvinnorna att de har utsatts jämfört med männen. Det omvända gäller inom Sverigedemokraterna och ”Övriga partier”, där en högre andel av männen än kvinnorna uppger att de har utsatts.

Förtroendevalda i Sverigedemokraterna är inte bara mer utsatta utan också betydligt mer oroliga över att själva utsättas eller över att en anhörig ska utsättas (49 procent) jämfört med övriga förtroendevalda. Näst högst andel oroliga finns inom Miljöpartiet (21 procent), medan lägst andel oroliga återfinns i ”Övriga partier” (11 procent).

Region

De två regionindelningar som undersöks är län¹¹ samt den nya polismyndighetens regionindelning. Den nya polismyndigheten kommer att vara indelad i sju regioner från och med 2015 (se bilaga 1). Regionerna baseras på polisens nuvarande sju samverkansområden (som i sin tur är indelade efter län). De största polisregionerna, sett till antalet förtroendevalda i undersökningen, är region Syd och region Väst. Indelningarna innefattar förtroendevalda i kommun- och landstingsfullmäktige, men inte riksdagsledamöter då dessa representerar riket. Här redovisas endast utsattheten generellt, mer om utsattheten utifrån region återfinns i kapitlet ”Mer om politisk församling, parti och region”.

Utsatthet utifrån region

Blekinge och Gotland är de län med högst andel utsatta följda av Skåne och Stockholm (figur 5 på nästa sida). Värmland, Halland och Jönköping är de län som har lägst andel utsatta förtroendevalda.

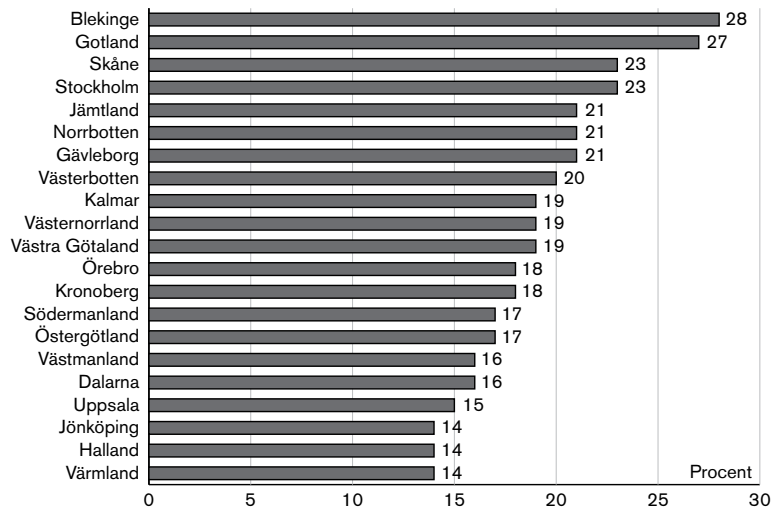
Utifrån den nya polismyndighetens regioner är utsattheten bland förtroendevalda högst i region Stockholm (där Gotland ingår) och i region Syd medan den är lägst i region Öst och region Bergslagen (figur 6 på nästa sida). I region Stockholm, region Bergslagen och region Mitt är skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män som har utsatts större än i övriga regioner.

I den region där andelen utsatta är störst, region Stockholm, är också en större andel förtroendevalda oroliga för att utsättas (18 procent) jämfört med de regioner som har lägst andel utsatta, region Öst 16 procent och region Bergslagen 14 procent. Däremot

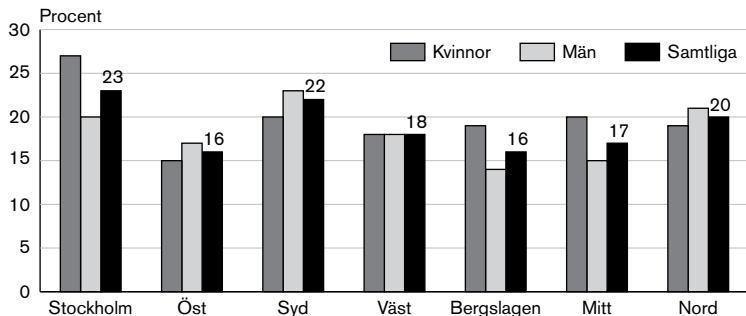
¹¹ På länsnivå kommer endast utsattheten generellt att redovisas då vidare analys kräver större enheter. Sverige består av 21 län som varierar i storlek och i antal förtroendevalda; i en del län blir antalet utsatta förtroendevalda för få för att man ska kunna redovisa mer detaljerade resultat utan att riskera bakvägsidentifikation (dvs. möjligheten att hänföra avidentifierade uppgifter till en specifik person).

har region Nord lägst andel oroliga (13 procent) men en högre andel utsatta än flera andra regioner.

Figur 5. Andel utsatta inom respektive län 2012.

Figur 6. Andel utsatta efter kön och totalt inom respektive region 2012.

Faktorer inom uppdraget

Utsattheten hos förtroendevalda kan variera beroende på vilken typ av uppdrag samt vilken position inom uppdraget den förtroendevalde har. Utsattheten kan också skifta mellan dem som har ett alternativt flera uppdrag samt beroende på omfattningen av förtroendeuppdraget.

En förtroendevald kan inneha olika befattningar inom fullmäktige, styrelse och de nämnder han eller hon har uppdrag i. Befattningen kan vara antingen ordförande, vice ordförande, ordinarie ledamot eller ersättare. Namn på, och vad som ingår i, nämnderna varierar mellan olika kommuner och landsting, gemensamt är dock ansvaret för centrala funktioner i samhället. Utbildnings-

nämnden (eller liknande) ansvarar för skolfrågor, socialnämnden (eller liknande) ansvarar för individ- och familjeomsorgen och så vidare.

Förutom nämnderna finns i varje kommun och i varje landsting en beslutande församling; ett fullmäktige. Fullmäktige tillsätter i sin tur en styrelse vars främsta uppgift är att leda och samordna förvaltningen och ha uppsikt över nämndernas verksamhet (kommunallag 1991:900).

Utsatthet utifrån nämnd och befattning

Ledamöter i kommun- eller landstingsstyrelse är mer utsatta än övriga ledamöter (tabell 5). Det framgår också att utsattheten skiljer stort mellan förtroendevalda inom olika nämnder och med olika positioner. Jämför till exempel utsattheten mellan ordförande i styrelse (54 procent) och ordinarie ledamot i socialnämnd (15 procent).

Tabell 5. Andel utsatta inom respektive uppdrag och position inom uppdraget 2012.¹²

	Ordförande	1e vice ordförande	Ordinarie ledamot	Totalt
Fullmäktige	24	20	18	19
Styrelse	54	43	24	29
<i>Nämnd eller motsvarande</i>				
Hälsa- & sjukvård	31	22	21	22
Kultur- & fritid	26	13	16	18
Plan- & bygg	38	14	15	19
Social	39	26	15	22
Teknisk	32	15	18	21
Utbildning	32	21	20	22
Totalt	31	23	18	20

Den position som är mest utsatt är ordförandeposten, där i snitt tre av tio förtroendevalda uppger att de har utsatts för någon av de händelser som efterfrågas i PTU. Men även mellan olika ordförande skiljer det sig åt; mer än varannan styrelseordförande uppger sig ha blivit utsatt under 2012. Även bland ordförande i socialnämnden samt ordförande i plan- och byggnadsnämnden är utsattheten märkbart högre än för genomsnittet (39 respektive 38 procent). Bland de 1:e vice ordförandena återfinns den högsta utsattheten i styrelse och i socialnämnd (43 respektive 26 procent). Kvinnor som innehar en ordförandepost är märkbart mer utsatta än män i samma position (37 jämfört med 28 procent).

¹² Det bör beaktas att en del grupper innehåller få respondenter (13 som lägst), och betydelsen av andelarna kan därför överskattas. Då respondenterna består av ledamöter i fullmäktige kan resultatet för nämnderna endast i viss mån generaliseras till samtliga politiker inom nämnden.

Bland ordinarie ledamöter (som inte är ordförande eller 1:e vice ordförande) är utsattheten något lägre (18 procent) än den genomsnittliga (20 procent). Ordinarie ledamöter som sitter i styrelse samt i hälso- och sjukvårdsnämnd är något mer utsatta än övriga ordinarie ledamöter (24 respektive 21 procent). Bland ordinarie ledamöter finns i stort sett ingen könsskillnad i hur stor andel som har utsatts.

Antal uppdrag

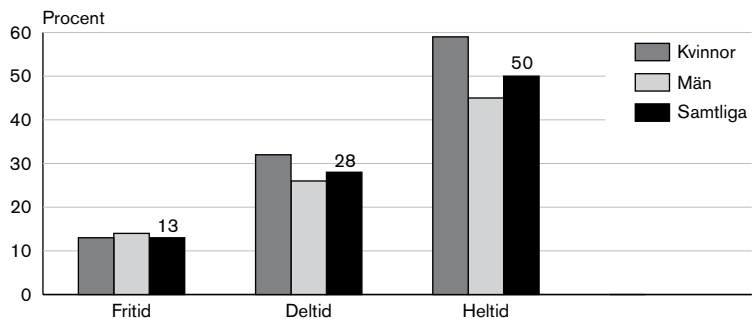
Ett tydligt resultat i PTU är att ju mer aktiv en politiker är, desto större är risken att utsättas för hot eller våld i samband med förtroendeuppdraget. Av förtroendevalda med endast ett uppdrag utsattes 17 procent för någon typ av incident. Risken att utsättas ökar därefter med antal uppdrag. Av förtroendevalda med tre uppdrag utsattes en femtedel (21 procent), av de med fyra uppdrag en fjärdedel (24 procent). Av förtroendevalda som har fem uppdrag eller fler utsattes nästan tre av tio (29 procent) under 2012.

Som för ordförandeposten finns även för förtroendevalda med fem eller fler uppdrag en skillnad mellan kvinnor och män, där kvinnor är mer utsatta (35 jämfört med 24 procent).

Tid för uppdraget

Förutom antal förtroendeuppdrag kan det politiska engagemanget också mätas genom att undersöka andelen utsatta som utför sitt förtroendeuppdrag på fritiden eller på tid motsvarande en del- eller heltidstjänst (eftersom riksdagsledamöter utövar sina uppdrag på heltid inkluderas här endast ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige). Bland förtroendevalda som utövade sina uppdrag på fritiden utsattes 13 procent under 2012. Bland deltidspolitikerna utsattes 28 procent och bland heltidspolitikerna 50 procent. En högre andel kvinnor som är del- och heltidspolitiker utsattes jämfört med män med samma omfattning på uppdraget (figur 7).

Figur 7. Andel utsatta efter kön och politisk församling utifrån förtroendeuppdragets omfattning 2012.

Den sammantagna tid (år) som en ledamot innehaft förtroendeuppdrag i fullmäktige eller riksdag har inte någon betydelse för risken att utsättas, vare sig för förtroendevalda kvinnor eller förtroendevalda män.

Faktorer utanför uppdraget

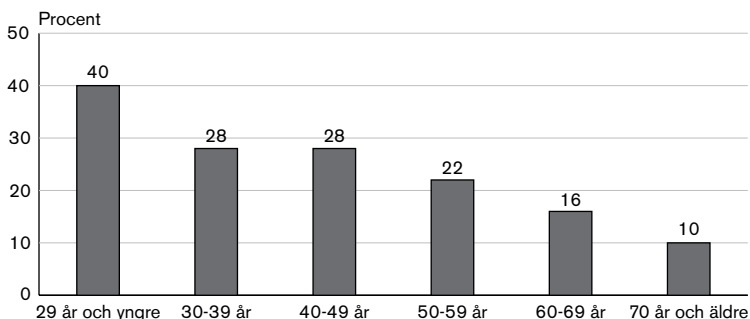
Det finns faktorer att ta hänsyn till när det kommer till utsatthet som ligger utanför förtroendeuppdraget. Faktorer som visat sig öka risken att utsättas för brott för befolkningen generellt kan också gälla förtroendevalda. I detta avsnitt presenteras andelen utsatta uppdelat i åldersgrupper och i svensk respektive utländsk bakgrund. Även hur pass aktiv den förtroendevalde är på internet och hur känd den förtroendevalde är bland allmänheten undersöks i förhållande till utsatthet.

Ålder

Yngre förtroendevalda utsätts i högre utsträckning jämfört med övriga förtroendevalda. Fyra av tio förtroendevalda som är 29 år eller yngre uppger att de utsattes för någon form av incident under 2012 (figur 8). Det bör dock påpekas att antalet förtroendevalda 29 år och yngre är relativt få. Under samma tidsperiod utsattes drygt en fjärdedel av förtroendevalda mellan 30 och 39 respektive mellan 40 och 49 år och drygt en femtedel av förtroendevalda mellan 50 och 59 år. Den största åldersgruppen bland politiker är 60–69 år, i denna grupp utsattes en av sex för någon form av trakasserier, hot eller våld under 2012. Bland politiker 70 år eller äldre utsattes en av tio. Även i befolkningen i stort är yngre (20–24 år) mer utsatta för brott än äldre (Brå 2014a).

I den yngsta åldersgruppen är det också störst skillnad i utsatthet mellan förtroendevalda män och kvinnor; 43 procent av männen uppger att de blivit utsatta jämfört med 36 procent av kvinnorna.

Figur 8. Andel utsatta inom respektive åldersgrupp 2012.

Oro följer samma mönster som utsattheten, störst andel oroliga återfinns i åldersgruppen 29 år och yngre (38 procent), medan lägst andel oroliga finns bland dem som är 70 år och äldre (7 procent).

Svensk och utländsk bakgrund

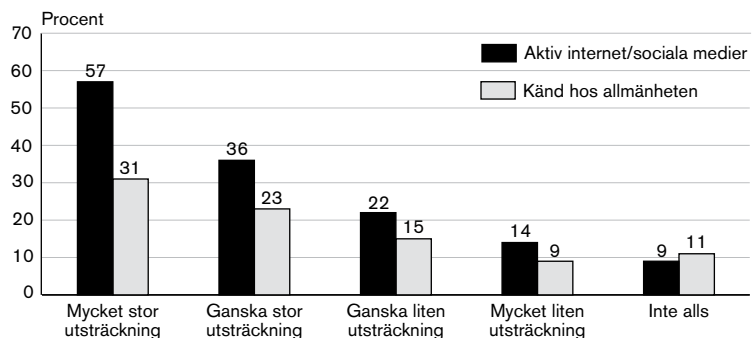
Förtroendevalda med utländsk bakgrund (SCB 2002) var både mer utsatta (23 procent) och mer oroliga (25 procent) än förtroendevalda med svensk bakgrund (19 respektive 15 procent). Sett till svensk/utländsk bakgrund samt kön var kvinnor med utländsk bakgrund både mest utsatta och mest oroliga (25 respektive 26 procent), medan män med svensk bakgrund både var minst utsatta och minst oroliga (19 respektive 14 procent).

Sociala medier och känd hos allmänheten

I PTU får de förtroendevalda svara på i vilken utsträckning de själva, i sin egenskap av förtroendevald, varit aktiva på internet eller i sociala medier (exempelvis genom blogg, hemsida, chattforum, Facebook eller Twitter) under 2012. Resultaten visar att de som uppgav att de har varit aktiva i högst utsträckning också var de som har utsatts i högst utsträckning (figur 9). Över hälften (57 procent) av samtliga som varit aktiva i mycket stor utsträckning utsattes för en incident under 2012. Även de som varit aktiva i ganska stor utsträckning var mer utsatta (36 procent) än genomsnittet (20 procent). Det kan jämföras med förtroendevalda som uppgav att de inte alls varit aktiva i sociala medier där 9 procent utsattes.

De förtroendevalda fick även uppge i vilken utsträckning de bedömer att de är kända hos allmänheten. Svaren visar ett liknande mönster. Bland förtroendevalda som bedömer att de är kända i mycket stor utsträckning är andelen utsatta större (31 procent) än bland dem som bedömer att de är kända i mycket liten utsträckning (9 procent) eller inte alls (11 procent).

Figur 9. Andel utsatta efter grad av aktivitet på internet/i sociala medier och känd hos allmänheten 2012.

Förtroendevalda kvinnor som syns mer och tar mer plats blir utsatta i högre grad än förtroendevalda män som gör likadant. Bland förtroendevalda som uppgett att de varit aktiva på internet eller i sociala medier i mycket stor utsträckning är det en högre andel av kvinnorna som utsattes jämfört med männen (63 jämfört med 52 procent). Också av kvinnorna som svarade att de i ganska stor (25 procent) eller mycket stor (32 procent) utsträckning är kända hos allmänheten utsattes en högre andel jämfört med männen som svarade likadant (22 respektive 30 procent).

2. Sammanhang, förövare och motiv

I PTU uppmannas de förtroendevalda som har utsatts att redogöra närmare för den *senaste* händelsen de utsattes för under 2012 i sin egenskap av förtroendevald.¹³ Den händelse som flest redogör för är hot eller påhopp via sociala medier, som också flest förtroendevalda uppger att de har utsatts för totalt (jfr tabell 3). Det innebär att en redogörelse för de senaste händelserna är en god representant för utsattheten generellt. Har den förtroendevalde utsatts för händelser inom båda kategorierna (*våld, skadegörelse och stöld* samt *hot och trakasserier*) får han eller hon redogöra närmare för den senaste incidenten inom bägge kategorierna.

Detta avsnitt utgår från totalt 1 875 händelser under 2012. Av händelserna gäller 88 procent hot eller trakasserier och 12 procent våld, skadegörelse eller stöld. Då händelserna av våld, skadegörelse och stöld är relativt få sker ingen särredovisning utan samtliga händelser ingår tillsammans i redovisningen.

När och var

Ett politiskt förtroendeuppdrag är inte klart avgränsat i tid och rum, inte heller är de incidenter som drabbar politiker begränsade till någon särskild tid eller plats. I enkäten får de förtroendevalda som utsattes vid en händelse då förövaren var fysiskt närvarande svara på i vilket sammanhang händelsen ägde rum.¹⁴

Av svaren framgår att ungefär hälften av de händelser där förövaren varit fysiskt närvarande skedde i samband med utövandet av förtroendeuppdraget (figur 10). Få förtroendevalda uppger att de utsattes under en valkampanj,¹⁵ fler uppger att de utsattes under

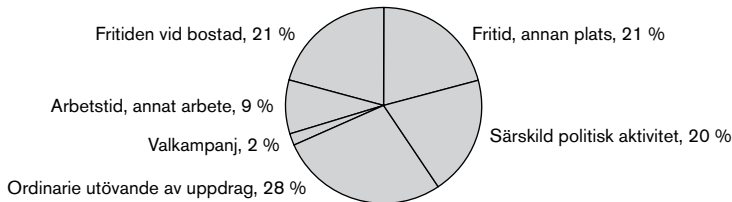
¹³ Se kapitlet Metod om varför den senaste händelsen efterfrågas.

¹⁴ Vid slag, spark eller liknande, knuff eller liknande, våld med vapen eller annan form av våld samt hotfullt uttalande öga mot öga, blivit olovligen fotograferad/inspelad eller obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning. Totalt handlar det om 372 förtroendevalda.

¹⁵ I Sverige är det val till fullmäktige och riksdag vart fjärde år, senast var 2010. Det förekommer även andra val, vissa regelbundet och andra då behov finns. Under 2012 förekom inga allmänna val men däremot kommunala folkomröstningar i fyra av Sveriges 290 kommuner (Valmyndighetens hemsida: www.val.se).

en särskild politisk aktivitet (t.ex. ett torgmöte eller en offentlig debatt). De flesta uppger dock att de utsattes under ordinarie utövande av uppdrag. Förtroendevalda män uppger i högre utsträckning än förtroendevalda kvinnor att de utsattes under en politisk aktivitet (21 respektive 17 procent). Förtroendevalda kvinnor uppger i sin tur att de utsattes under ordinarie utövande av uppdrag i högre utsträckning än förtroendevalda män (34 respektive 25 procent).

Figur 10. I vilket sammanhang händelsen inträffade. Andel 2012.

Drygt fyra av tio utsatta förtroendevalda utsattes på sin fritid, hälften av dem i eller i närheten av bostaden och hälften någon annanstans (här fanns ingen skillnad mellan kvinnor och män). En av tio utsattes på arbetstid vid annat arbete än politiskt förtroendeuppdrag, något som var vanligare bland männen än bland kvinnorna (10 respektive 7 procent). Att händelserna sker såväl under utövandet av uppdraget som på fritiden visar att förtroendevald är något man i stor utsträckning är hela tiden, överallt.

Om förövarna

Många gånger vet inte den förtroendevalda vem förövaren var, men kan ändå ha en uppfattning om denne. Följande avsnitt bygger på de förtroendevaldas upplevelser av förövaren/förövarna.

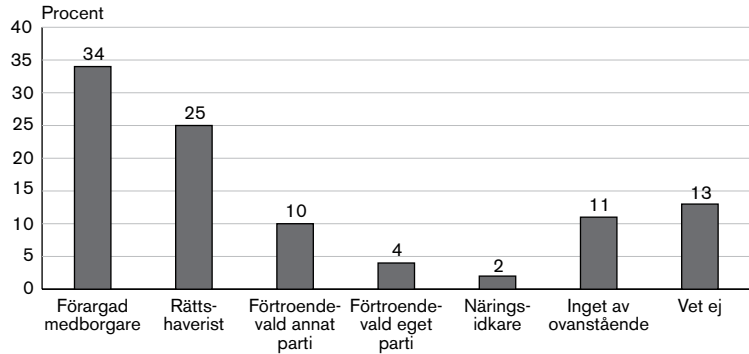
För 54 procent av de förtroendevalda var förövaren okänd eller anonym (till exempel vid hot eller trakasserier som sker via sociala medier eller e-post). Nästan hälften (46 procent) av utsatta förtroendevalda kände dock till vem förövaren var. Drygt en av tio kände till och med förövaren väl (11 procent), något som var vanligare bland män (13 procent) än bland kvinnor (10 procent).

Drygt en av fem förtroendevalda (22 procent) uppger att de redan tidigare har utsatts av samma förövarare, män i samma utsträckning som kvinnor, och de flesta vid flera tillfällen (88 procent). För de allra flesta som 2012 utsattes mer än en gång av en och samma förövarare, var händelserna utspridda under året (72 procent).

Nästan sex av tio förövarare uppges vara "förargade medborgare" eller "rättshaverister". Det förre är något vanligare än det senare (figur 11). Nästan 15 procent av händelserna tillskrivs dock en annan förtroendevald. Två tredjedelar av dessa förövarare utgörs

av förtroendevalda i ett annat parti än det egna, medan övriga utgörs av förtroendevalda i det egna partiet. Jämfört med män (3 procent) uppger en större andel kvinnor (6 procent) att förövaren var en förtroendevald från det egna partiet.

Figur 11. Typ av förövare. Andel 2012.

Utsatta förtroendevalda har också tillfrågats om de uppfattat förövaren som medlem i någon gruppering eller organisation. Nästan en av fem (19 procent) trodde att förövaren tillhörde en politisk extremistgrupp, oftare höger- än vänsterextremism (12 respektive 7 procent). Andra trodde att förövaren hade kopplingar till en lokal aktionsgrupp (9 procent) eller en intresseorganisation (5 procent). Få kopplade förövaren till ett kriminellt nätverk eller gruppering (1,5 procent)¹⁶ eller en miljö- eller djurrättsorganisation (1 procent). Majoriteten, 63 procent, uppfattade inte förövaren som medlem i någon av nämnda grupper eller organisationer.

Om motiven

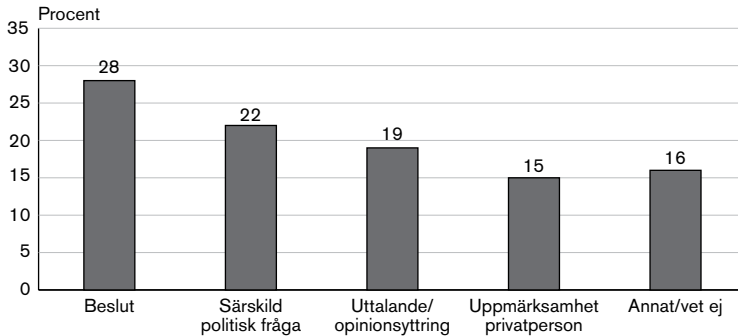
De förtroendevalda som har utsatts för hot och trakasserier (men inte våld, skadegörelse eller stöld) fick uppge mot vem eller vad händelsen riktades. De flesta upplever att händelsen var direkt riktad mot dem som förtroendevalda (62 procent). Men det är heller inte ovanligt att händelsen uppfattades som riktad mot det parti som den förtroendevalde representerar (22 procent) eller mot den politiska församlingen i stort (10 procent). En mindre andel hot upplevdes som riktade mot en anhörig (4,4 procent) eller någon annan i den förtroendevaldes närhet (1,9 procent).

Ibland kan den förtroendevalde härleda utsattheten till en speciell händelse eller situation. Det kan till exempel vara ett beslut eller en kontroversiell fråga som rör upp känslor. Det vanligaste

¹⁶ Säkerhetspolisen konstaterade utifrån en egen undersökning från 2012, att det inte förekom någon hotbild mot förtroendevalda från grov organiserad brottslighet (Säpo 2012).

(28 procent) är att händelsen förknippas med ett beslut (figur 12). Det kan vara beslut som rör en enskild individ, ett företag eller ett helt samhälle. Många förknippar också utsattheten med en särskild politisk fråga (22 procent); till exempel migration och nedläggning av skolor. Andra relaterar snarare händelsen till den förtroendevalde själv; 19 procent förknippade utsattheten med ett uttalande eller en opinionsyttring som denne gjort, och ytterligare 15 procent förknippar händelsen med uppmärksamhet kring den förtroendevalde som person.

Figur 12. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel 2012.

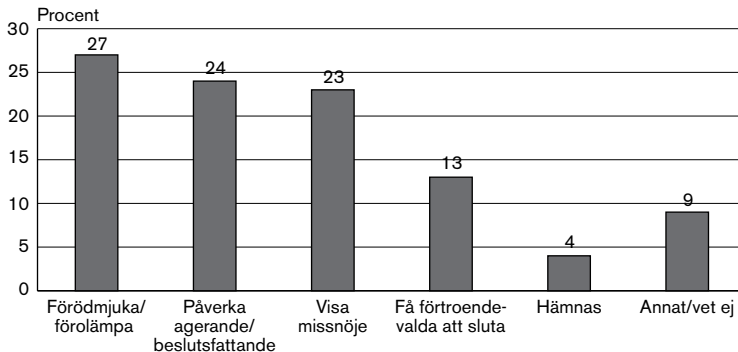

Förtroendevalda kvinnor som har utsatts förknippade i större utsträckning händelsen med ett beslut (30 procent) jämfört med män (26 procent). Förtroendevalda män som har utsatts uppgav i sin tur uppmärksamhet kring sin person (16 procent) och ett uttalande eller en opinionsyttring (21 procent) i större utsträckning än kvinnor (14 respektive 17 procent).

I PTU tillfrågades utsatta förtroendevalda om vad förövaren ville uppnå med sitt handlande. Det är alltså de förtroendevaldas upplevelse av motiven som presenteras.

Det som förövaren främst vill uppnå med handlingen anses vara att förödmjuka eller förolämpa (27 procent) den förtroendevalde (figur 13).

Figur 13. Vad förövaren ville uppnå. Andel 2012.

Övriga motiv kan delas in i framåt- respektive bakåtsyftande motiv. De framåtsyftande motiven är *proaktiva* (påverka agerande/beslutsfattande, få den förtroendevalde att sluta) då de har som syfte att påverka framtida situationer, medan de bakåtsyftande motiven är *reaktiva* (visa missnöje, hämnas) då de utgår från något som redan hänt.

Det är vanligare att förövaren hade ett framåtsyftande än ett bakåtsyftande motiv. Av de framåtsyftande motiven var det dubbelt så vanligt att försöka påverka den förtroendevaldes agerande eller beslutsfattande jämfört med att få den förtroendevalde att avsäga sig sitt förtroendeuppdrag (och därigenom påverka framtida beslut). Av de bakåtsyftande motiven var det en betydligt högre andel som uppgav att motivet var att visa missnöje med den förtroendevalde eller ett beslut som denne fattat än som uppgav att motivet var att hämnas över till exempel ett fattat beslut.

Förtroendevalda kvinnor uppgav i högre grad att förövaren ville visa sitt missnöje (25 procent jämfört med 22 procent av männen), medan förtroendevalda män i större utsträckning uppgav att förövaren ville få den förtroendevalde att avsäga sig sitt förtroendeuppdrag (14 procent jämfört med 10 procent av kvinnorna).

Förövare och motiv sammantaget

I följande avsnitt har förövare och motiv undersökts tillsammans för att bland annat ta reda på om olika typer av (organiserade eller icke organiserade) förövare har olika motiv till att utsätta förtroendevalda.

Förtroendevalda som utsattes av någon från en lokal aktionsgrupp eller en intresseorganisation uppgav oftare än andra förtroendevalda att förövaren var en förargad medborgare medan de som utsattes av någon från en höger- eller vänsterextremistisk grupp oftare uppgav att förövaren var en rättshaverist.

De som utsattes av en förargad medborgare antog att denne främst ville visa sitt missnöje medan rättshaverister och förtroendevalda från ett annat parti främst ville förödmjuka eller förolämpa den utsatte. De som utsattes av någon inom det egna partiet trodde i högre grad att förövaren ville att den utsatte skulle avsäga sig förtroendeuppdraget.

Förtroendevalda som utsattes av förargade medborgare eller rättshaverister förknippade oftast händelsen med ett beslut, medan de som utsattes av en förtroendevald från ett annat parti i störst utsträckning förknippade händelsen med ett uttalande eller en opinionsyttring (tabell 6). Då förövaren var en förtroendevald från det egna partiet förknippades händelsen oftast med en särskild politisk fråga.

Tabell 6. Det vanligaste motivet och vad händelsen oftast förknippades med för respektive typ av förövare.

Typ av förövare	Vanligaste motivet	Förknippas oftast händelsen med
Förargad medborgare	Visa missnöje	Ett beslut
Rättshaverist	Förödmjuka/förolämpa	Ett beslut
Förtroendevald från annat parti	Förödmjuka/förolämpa	Ett uttalande/en opinionsyttring
Förtroendevald från eget parti	Få den förtroendevalda att sluta	Särskild politisk fråga

Förtroendevalda som utsattes av någon från en lokal aktionsgrupp eller intresseorganisation tror i högre utsträckning att motivet var att påverka den förtroendevaldes agerande eller beslutsfattande (tabell 7). De som utsattes av någon från den extrema högerkanten tror att motivet var att förödmjuka/förolämpa medan de som utsattes av en person från den extrema vänsterkanten tror att motivet var att få den utsatte att avsäga sig uppdraget. Då förövaren ansågs tillhöra en högerextremistisk grupp eller en lokal aktionsgrupp förknippades händelsen med en särskild politisk fråga, medan händelsen förknippades med ett beslut när förövaren tillhörde en intresseorganisation. När förövaren ansågs tillhöra en vänsterextremistisk grupp förknippades händelsen med något annat eller inget alls.

Tabell 7. Det vanligaste motivet och vad händelsen oftast förknippades med då förövaren uppgavs tillhöra någon av fördefinierade grupper.

Grupptillhörighet förövare	Vanligaste motivet	Förknippas oftast händelsen med
Lokal aktionsgrupp	Påverka agerande/beslutsfattande	Särskild politisk fråga
Intresseorganisation	Påverka agerande/beslutsfattande	Ett beslut
Vänsterextremistisk grupp	Få den förtroendevalda att sluta	Inget/Annat
Högerextremistisk grupp	Förödmjuka/förolämpa	Särskild politisk fråga

I tabell 8 framgår relationen mellan varför den förtroendevalde tror sig ha blivit utsatt och vad förövaren antogs vilja uppnå med handlingen.

Tabell 8. Det vanligaste motivet efter vad händelsen förknippades med.

Förknippade händelsen med	Vanligaste motivet
Beslut	Påverka agerande/beslutsfattande
Särskild politisk fråga	Påverka agerande/beslutsfattande
Uppmärksamhet privatperson	Förödmjuka/förolämpa
Uttalande opinionsyttring	Förödmjuka/förolämpa

De som förknippas utsattheten med ett beslut antar också i störst utsträckning att motivet bakom handlingen var att påverka den förtroendevaldes agerande eller beslutsfattande. Samma gäller när händelsen förknippas med en särskild politisk fråga. Förtroendevalda som däremot förknippade händelsen med uppmärksamhet kring privatpersonen och ett uttalande eller en opinionsyttring antar i störst utsträckning att motivet bakom handlingen var att förödmjuka eller förolämpa den utsatte.

3. Konsekvenser

En central fråga i PTU är i vilken utsträckning förtroendevalda påverkas i sitt utövande av förtroendeuppdraget. Demokratier försvagas om förtroendevalda på grund av hot och våld påverkas i, eller lämnar, sina uppdrag. Demokratier försvagas också om det blir svårare att rekrytera nya till förtroendeuppdrag på grund av oro eller rädsla för att bli utsatt för brott.

På samma sätt som att faktisk utsatthet kan få en politiker att ändra ståndpunkt i en fråga, kan också oro för utsatthet få sådana konsekvenser. Samtliga förtroendevalda tillfrågas om de under föregående år har påverkats inom förtroendeuppdraget på grund av oro eller utsatthet.

Utsatthet och oro kan också leda till personliga konsekvenser i form av psykiska och fysiska efterverkningar som, även i förlängningen, kan påverka den förtroendevaldes anhöriga och vänner (jfr Brå 2009a, Brå 2008). Sådana konsekvenser är svåra att fånga upp, och det är inte heller den här undersökningens syfte. I detta kapitel beskrivs konsekvenserna för den politiska och demokratiska processen.

Överväganden och faktiska konsekvenser

Vilka har konsekvenserna av påverkan blivit och hur allvarliga är de? Konsekvenser såsom att den förtroendevalde på grund av utsatthet eller oro gör *överväganden* om att lämna uppdrag eller fatta andra beslut eller *tvekar* inför ett beslut är oroväckande. Men då utsatthet eller oro leder till *faktiska handlingar* som att lämna förtroendeuppdrag eller fatta andra beslut än vad som ursprungligen var tänkt är det än allvarligare.

Ännu en faktisk konsekvens, som är mindre påtaglig men lika allvarlig, är då den förtroendevalde väljer att förhålla sig passiv i stället för att engagera eller uttala sig, det vill säga själv censur. Det är lika allvarligt för demokratin som att aktivt göra något mot sin vilja.

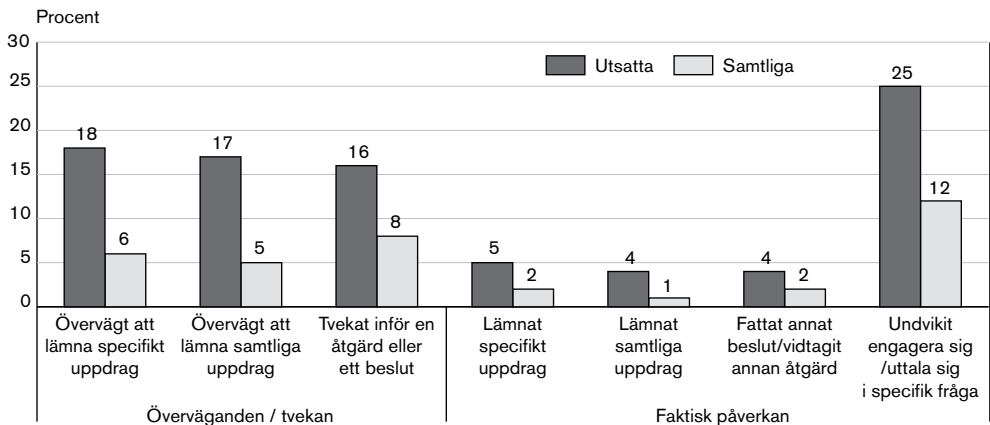
Totalt har en av fem (20 procent) av *samtliga* förtroendevalda påverkats i sitt förtroendeuppdrag på grund av utsatthet eller oro

för att utsättas. Av *utsatta* förtroendevalda har 40 procent påverkats. Yngre förtroendevalda påverkades i högre utsträckning än äldre; 38 procent av förtroendevalda som var 29 år eller yngre påverkades, medan 14 procent av förtroendevalda som var 70 år eller äldre påverkades.

I figur 14 redovisas både andelen av *samtliga* förtroendevalda som påverkats (för att få en uppfattning om problemets omfattning på samhällsnivå) samt andelen av utsatta förtroendevalda som påverkats (för att få en uppfattning om påverkan på individnivå). Här framgår även andelen som gjort *överväganden* och andelen som *faktiskt* har påverkats av både förtroendevalda som utsattes under 2012 och av samtliga förtroendevalda.

Figur 14. Konsekvenser av utsatthet och oro för utsatthet. Andel bland utsatta och bland samtliga 2012.

Mer än var tionde förtroendevald har på grund av utsatthet eller oro för att utsättas undvikit att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga. Bland utsatta förtroendevalda var det så många som en av fyra som självcensurerade sig i något sammanhang kopplat till förtroendeuppdraget. Självcensur har visat sig vara ett problem även hos andra än politiker, till exempel myndighetspersoner, brottsoffer och vittnen samt journalister (Brå 2009a, Brå 2008, Brå 2005, Säpo 2009).

Det var få som lämnade uppdrag på grund av utsatthet eller oro för utsatthet men nästan en av fem som har utsatts övervägde att lämna uppdrag. En av sex som har utsatts tvekade också inför en åtgärd eller ett beslut medan 4 procent påverkades till att faktiskt fatta ett annat beslut eller vidta en annan åtgärd än vad som ursprungligen var tänkt.

Bland förtroendevalda som utsattes finns stora skillnader i andel som påverkats beroende på vad de utsattes för. Av dem som utsattes för våld, skadegörelse eller stöld hade en högre andel påverkats än av dem som utsattes för hot och trakasserier. Drygt tre av tio

(31 procent) förtroendevalda som utsattes för våld, skadegörelse eller stöld har övervägt att byta eller lämna samtliga uppdrag och nästan fyra av tio (38 procent) har undvikit att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga. Motsvarande andelar bland dem som utsattes för hot och trakasserier var 17 respektive 25 procent.

Förtroendevalda har också påverkats i högre grad när de blivit utsatta av en annan förtroendevald (särskilt om denne finns inom samma parti). Som exempel övervägde 44 procent av dem som utsattes av en annan förtroendevald inom det egna partiet att byta eller lämna samtliga uppdrag, och 43 procent undvek att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga.

Ju mer utsatt en förtroendevald är, desto större är också sannolikheten för att påverkas i sitt förtroendeuppdrag. Bland förtroendevalda som utsattes 6 gånger eller fler under 2012 var det över hälften (52 procent) som påverkades jämfört med dem som utsattes en gång (26 procent) eller inte utsattes alls (15 procent).

4. Incidenthantering

Det här kapitlet handlar om vad som händer efter en incident. Hur är till exempel benägenheten att polisanmäla och/eller rapportera händelsen? Här framgår också de förtroendevaldas kännedom om eventuell handlingsplan och säkerhetsansvarig.

Anmälningssbenägenhet

Av utsatta förtroendevalda uppger 17 procent att den senaste händelsen anmälts till polisen. Sex av tio anmälda händelser polisanmäldes av den förtroendevalde själv medan övriga polisanmäldes av någon annan. Det är endast en liten skillnad i anmälningssbenägenhet mellan förtroendevalda män (18 procent) och förtroendevalda kvinnor (17 procent).

Anmälningssbenägenheten beror på vad den förtroendevalde utsattes för. Våld, skadegörelse och stöld anmäldes i betydligt högre utsträckning (39 procent) jämfört med hot och trakasserier (14 procent). Hot och trakasserier är ofta mer subtila, och det kan finnas en osäkerhet om vad som faktiskt utgör ett brott. Våld, skadegörelse och stöld leder oftare till försäkringsärenden där en polisanmälan kan behövas för att styrka händelsen. Endast enstaka korruptionsförsök anmäldes till polisen.

Enligt Säkerhetspolisens rapport *Hot mot förtroendevalda* (Säpo 2008) tar äldre politiker ibland hot på mindre allvar och anmäler därför i lägre utsträckning än yngre. Något sådant mönster finns inte i PTU, 21 procent av förtroendevalda i åldern 70 år och äldre polisanmälde incidenten. Även förtroendevalda i åldersgruppen 30–39 år anmälde i högre utsträckning (22 procent) än övriga åldersgrupper (15 till 17 procent).

Då förövaren var någon den utsatte kände (kände till eller kände väl) polisanmäldes händelsen i lägre utsträckning (10 procent) än då förövaren var någon okänd (20 procent) eller anonym (30 procent). Endast 3,7 procent av dem som utsattes av någon inom det egna partiet och 11 procent av dem som utsattes av någon från ett annat parti anmälde händelsen. Anmälningssbenägenheten är i sin tur högre bland dem som utsattes av någon från en kriminell grup-

pering¹⁷ (41 procent) samt bland dem som utsattes av någon på den extrema höger- eller vänsterkanten (23 procent).

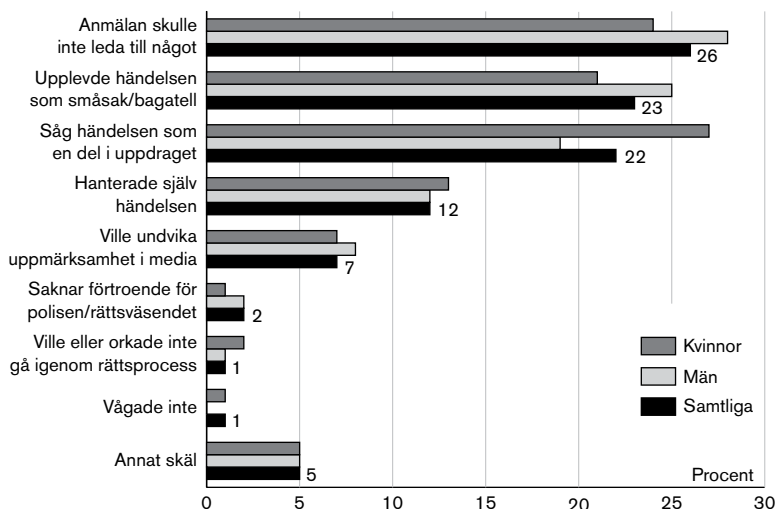
Erfarenheter av polisen

Nästan en av sex (16 procent) utsatta var själva i kontakt med polisen i samband med den senaste händelsen. Det var ingen skillnad mellan kvinnor och män. En tredjedel (32 procent) av dem hade mycket positiva erfarenheter av polisen. En fjärdedel var ganska positiva (24 procent). Drygt en femtedel var dock ganska eller mycket negativa (21 procent). Kvinnor var i högre grad positiva (69 procent) än män (47 procent).

Varför händelsen ej polisanmälades

Utsatta förtroendevalda som *inte* polisanmälde den senaste händelsen fick uppge det främsta skälet till att detta inte gjordes. Den främsta skälet till att händelsen inte polisanmälades skiljde sig åt mellan förtroendevalda kvinnor och förtroendevalda män (figur 15). Det främsta skälet bland kvinnor var att utsatthet upplevdes ingå i uppdraget (27 procent jämfört med 19 procent bland män), bland män var det främsta skälet att de inte trodde att en anmälan skulle leda till något (28 procent jämfört med 24 procent bland kvinnor). Det var en nästan lika stor andel som valde att inte polisanmäla händelsen för att den upplevdes som en småsak eller bagatell som de som upplevde att utsatthet ingår i förtroendeuppdraget (23 respektive 22 procent).

Figur 15. Varför den senaste händelsen inte polisanmälades. Andel efter kön och totalt 2012.

¹⁷ Notera att ytterst få uppgjer detta (1,5 procent av samtliga utsatta).

Ungefär en av tio uppgav att de själva hanterade händelsen (12 procent) eller att de ville undvika uppmärksamhet i media (7 procent). Det var få som uppgav att det främsta skälet var att de saknade förtroende för polisen eller för rättsväsendet (1,7 procent), inte vågade (1,3 procent) eller inte ville gå igenom en rättsprocess (1 procent).

Då förövaren var någon som den utsatte kände väl uppgav en större andel förtroendevalda att händelsen hanterades av dem själva (19 procent) jämfört med då förövaren var okänd eller anonym (9 procent).

Rapportering till annan än polisen

Förutom att vända sig till polisen finns ofta möjligheten att rapportera incidenten till en säkerhetsansvarig inom det egna partiet eller inom den politiska församlingen. Totalt 43 procent av händelserna rapporterades till någon annan än polisen. En större andel kvinnor (47 procent) än män (40 procent) rapporterade händelsen. Liksom vid polisanmälan var det vanligare att rapportera händelser av våld, skadegörelse och stöld (53 procent) än händelser av hot och trakasserier (43 procent).

Hur är då benägenheten att polisanmäla *och* rapportera sammantaget? Mer än varannan (54 procent) förtroendevald *varken* polisanmälde *eller* rapporterade den senaste händelsen. Andelen som rapporterade utan att polisanmäla händelsen var 28 procent, medan 15 procent både rapporterade *och* polisanmälde händelsen (tabell 9). Endast 3 procent polisanmälde utan att rapportera.

Tabell 9. Benägenheten att polisanmäla och/eller rapportera händelsen. Andel 2012.¹

	Ej rapporterat	Rapporterat
Ej polisanmält	54	28
Polisanmält	3	15

¹ Tabellen summerar till 100 procent

Hur händelser hanteras kan bero på hur säkerhetsorganisationen ser ut i den politiska församlingen och inom partiet. En nyligen genomförd undersökning visar att en stor andel landsting, men framför allt kommuner, saknar handlingsplaner eller policydokument för att hantera våld och hot mot förtroendevalda (SKL 2014).

Säkerhetsåtgärder

Säkerhetsåtgärder kan vidtas för att förhindra utsatthet men också för att öka tryggheten. Åtgärderna kan vara sådana som den utsatte själv vidtar men också åtgärder som polisen eller en säkerhetsansvarig vidtar. För nästan en av fem (22 procent) vidtogs sä-

kerhetsåtgärder till följd av utsatthet under 2012. Den vanligaste åtgärden var att den utsatte själv ändrade sina rutiner eller sitt beteende (7,6 procent). En annan åtgärd var att den utsatte fick information om säkerhet och försiktighet (5,7 procent). En mindre andel av de som har utsatts bytte till hemligt telefonnummer (1,1 procent), skaffade själv eller fick ett överfallslarm (1,8 procent) eller var tvungen att byta bostad (0,3 procent). Ingen av de som har utsatts uppgav att de hade skyddade personuppgifter till följd av det de utsattes för under 2012. Av de som har utsatts uppgav 4,6 procent att det vidtagits andra säkerhetsåtgärder än de som nämnts ovan.

Kännedom om säkerhetsrutiner

Samtliga förtroendevalda i undersökningen tillfrågades om de känner till någon handlingsplan respektive säkerhetsansvarig inom det egna partiet eller inom den politiska församling som den förtroendevalde tillhör.

Nästan varannan förtroendevald (46 procent) svarade att de inte vet om det finns en handlingsplan eller inte. Knappt fyra av tio förtroendevalda (38 procent) svarade att de inte visste om det fanns en säkerhetsansvarig att vända sig till.

Yngre förtroendevalda kände i lägre utsträckning till om det fanns en handlingsplan (52 procent visste inte) eller en säkerhetsansvarig (47 procent visste inte) än övriga förtroendevalda.

Stöd och hjälp

Behovet av stöd och hjälp kan variera beroende på vem som har utsatts, vem som är förövaren och vad personen har utsatts för (jfr Brå 2008). De flesta som utsattes under 2012 uppfattade händelsen som inte särskilt skrämmande (50 procent). Drygt en fjärdedel (26 procent) uppfattade händelsen som ganska skrämmande. Fler uppfattade händelsen som inte alls skrämmande (19 procent) än mycket skrämmande (5 procent). En högre andel män uppfattade händelsen som inte alls skrämmande (24 procent) jämfört med kvinnor (13 procent). Förtroendevalda som utsattes för våld, skadegörelse eller stöld upplevde händelsen som mycket skrämmande i högre utsträckning (15 procent) än förtroendevalda som utsattes för hot och trakasserier (5 procent).

Nästan tre av tio utsatta förtroendevalda menade att deras privatliv hade påverkats delvis eller mycket (24 respektive 3,9 procent). Förtroendevalda kvinnor upplevde i något högre utsträckning att deras privatliv hade påverkats (30 procent) jämfört med förtroendevalda män (26 procent).

Utsatta förtroendevalda tillfrågades även i vilken utsträckning de haft behov av stöd eller hjälp i samband med händelsen. Majo-

riteten (65 procent) kände inget behov av stöd eller hjälp, 27 procent kände ett mycket litet eller ganska litet behov medan 8 procent kände ett mycket stort eller ganska stort behov av stöd eller hjälp.

I tabell 10 framgår i vilken utsträckning de som uttryckt ett behov erhållit stöd och hjälp. Av dem som uttryckt ett mycket eller ganska stort behov av stöd och hjälp har endast en tredjedel fått det stöd och den hjälp som motsvarar behovet, 30 procent har inte fått något stöd eller någon hjälp över huvud taget.

Tabell 10. Andelen som erhållit stöd och hjälp motsvarande behovet 2012.

Behov av stöd (i vilken utsträckning)	Erhållit stöd (i vilken utsträckning)			Andel totalt
	Stor (mycket/ganska)	Lite (mycket/ganska)	Inte alls	
Stor (mycket/ganska)	33	37	30	100
Lite (mycket/ganska)	15	52	33	100
Inte alls	3	6	91	100

Närmare hälften (49 procent) av dem som fått stöd eller hjälp har fått det från en annan förtroendevald, och var fjärde fick stödet eller hjälpen från en partner, anhörig eller vän (26 procent). Stöd och hjälp kom ibland även från partiorganisationen eller från en säkerhetsansvarig (21 procent vardera).

5. Huvudresultat PTU 2013

Många incidenter, men våld ovanligt

Utsattheten bland förtroendevalda är utbredd. Var femte förtroendevald har utsatts för någon incident under en period av ett år, de flesta av dem utsattes fler än en gång. Den vanligaste incidenten var påhopp eller hot via sociala medier, och förövaren var oftast en förargad medborgare eller en rättshaverist. Det var dock få förtroendevalda som utsattes för våld mot antingen person eller egendom.

En del förtroendevalda löper större risk

Alla förtroendevalda löper inte samma risk att utsättas för en incident. Utsattheten är större bland yngre och bland förtroendevalda som syns mer offentligt och är mer aktiva såsom ordförande, heltidspolitiker, riksdagsledamöter samt förtroendevalda med flera uppdrag. För kvinnor inom dessa kategorier är utsattheten dessutom ännu högre jämfört med män inom samma kategori (undantaget riksdagsledamöter).

Själv censur vanligt, avhopp ovanligt

Utsatthet och oro för brott eller liknande incidenter kan få konsekvenser för hur förtroendevalda verkar inom sitt uppdrag. Dock är konsekvenserna inte så tydliga då det oftast leder till att den förtroendevald väljer att förhålla sig inaktiv, tvekar inför beslut eller överväger sin framtid som förtroendevald. Så många som en av fyra av dem som utsattes själv censurerade sig genom att inte uttala sig, eller engagera sig, i en fråga kopplad till det politiska uppdraget.

Samtidigt är det få förtroendevalda som har fattat ett annat beslut eller vidtagit en annan åtgärd än vad han eller hon ursprungligen tänkt och ännu färre som faktiskt har lämnat ett förtroendeuppdrag på grund av utsatthet eller oro för brott.

Fler incidenter bör anmälas och rapporteras

Endast 17 procent av incidenterna polisanmäldes. Även om inte samtliga incidenter som PTU fångar upp utgör brott är det ändå betydligt fler incidenter som borde anmälas. Samtliga händelser av våld mot person och skadegörelse bör polisanmälas och likaså många av hoten. Att en viss utsatthet anses ingå i uppdraget är ett tecken på att utsattheten normaliserats.

Mindre än hälften (43 procent) av incidenterna rapporterades. Oavsett om en incident polisanmäls eller inte, bör den rapporteras. Incidentrapporteringar utgör ett värdefullt underlag i det brottsförebyggande arbetet.

6. Mer om politisk församling, parti och region

Tidigare i rapporten presenterades andelen förtroendevalda som har utsatts uppdelat på politisk församling, parti och region. Detta kapitel går djupare in på dessa uppdelningar, utifrån den senaste händelsen, för att undersöka likheter och skillnader i utsatthet mellan församlingar, partier och regioner. Några av de tabeller som redovisas i avsnitten är sammanställningar av flera frågor i enkäten och summerar därför inte till 100 procent.

Politisk församling

Nästan sex av tio riksdagsledamöter utsattes i sin egenskap av förtroendevald under 2012. I landstingsfullmäktige har under samma period var fjärde utsatts, i kommunfullmäktige var femte (tabell 11).

Tabell 11. Antal och andel utsatta totalt, samt andel utsatta efter kön inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Antal utsatta	1 518	399	120	1 721
Andel utsatta	19	25	59	20
Andel utsatta bland kvinnor	19	26	57	20
Andel utsatta bland män	19	25	61	19

Det är vanligare med upprepad utsatthet bland förtroendevalda i riksdagen än bland förtroendevalda i kommun och landsting (tabell 12). Av riksdagsledamöterna uppger 44 procent att de utsattes minst 6 gånger under 2012. Motsvarande andelar för kommun var 27 procent och för landsting 31 procent. Det var dock vanligare att bli utsatt upprepade gånger av *samma förövare* bland ledamöterna i kommun- och landstingsfullmäktige jämfört med riksdagens ledamöter. Det var också en betydligt lägre andel av riksdagsledamöterna som visste vem förövaren var jämfört med övriga politiska församlingar.

Tabell 12. Andel utsatta 6 gånger eller fler samt huruvida förövaren var känd inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Utsatt 6 gånger eller fler	27	31	44	27
Vet vem förövaren var	49	43	14	46
<i>Kände förövaren väl</i>	12	10	3,1	11
Tidigare utsatt av samma förövare	22	22	14	22

Förövare och motiv

De flesta som utsattes, inom samtliga politiska församlingar, uppfattade förövaren som en förargad medborgare eller en rättshaverist (tabell 13).

Tabell 13. Typ av förövare. Andel inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Förargad medborgare/ rättshaverist	57	62	64	59
Annan förtroendevald	16	14	4,7	15
<i>Inom det egna partiet</i>	4,5	6	0	4,3
Politisk extremist	19	23	30	19
<i>Högerextremist</i>	12	14	22	12
<i>Vänsterextremist</i>	7	9	8	7
Tillhörande intresseorganisation	5	5	9	5
Tillhörande lokal aktionsgrupp	10	9	2	9

En högre andel utsatta inom kommun- och landstingsfullmäktige jämfört med riksdagen uppfattade förövaren som en annan förtroendevald, även en person inom det egna partiet.

En högre andel av ledamöterna i riksdagen uppger att de blivit utsatta av någon med högerextrema åsikter jämfört med ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige. En sådan tendens finns inte när det gäller förövare med vänsterextrema åsikter, där en liknande andel utsattes i samtliga politiska församlingar.

En högre andel inom riksdagen blev utsatt av någon som de uppfattar som verksam inom en intresseorganisation jämfört med övriga politiska församlingar. Utsatta inom kommun- och landstingsfullmäktige uppger i sin tur att förövaren tillhörde en lokal aktionsgrupp i högre utsträckning än utsatta riksdagsledamöter.

Förtroendevalda inom kommun- och landstingsfullmäktige förknippade i högre utsträckning sin utsatthet med ett beslut jämfört med förtroendevalda inom riksdagen, där utsatta oftare förknippade händelsen med ett uttalande eller en särskilt politisk fråga (tabell 14). Det var också vanligare att händelsen förknippades

med uppmärksamhet kring privatpersonen bland utsatta riksdagsledamöter jämfört med utsatta inom övriga politiska församlingar.

Tabell 14. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Ett beslut	29	28	11	28
En särskild politisk fråga	22	22	25	22
Uppmärksamhet kring privatpersonen	15	13	23	15
Ett uttalande/en opinionsyttring	19	19	26	19

Inom samtliga tre politiska församlingar upplevs det vanligaste motivet för förövaren vara att förödmjuka eller förolämpa den förtroendevalde (tabell 15). Riksdagsledamöter uppgav detta alternativ i störst utsträckning.

Tabell 15. Vad förövaren ville uppnå. Andel inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Förödmjuka/förolämpa den förtroendevalda	27	28	37	27
Visa missnöje	23	21	24	23
Hämnas	4,6	4	1,6	4,3
Påverka agerande/beslutsfattande	25	26	20	24
Få den förtroendevalda att sluta	13	11	6	13

Utsatta inom kommun- eller landstingsfullmäktige upplever oftare att motivet är framåtsyftande (*påverka agerande/beslutsfattande, få den förtroendevalda att sluta*) än bakåtsyftande (*visa missnöje, hämnas*), medan riksdagsledamöter anser att båda dessa förekommer i samma utsträckning.

Incidenthantering

Ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige har i högre utsträckning polisanmält den senaste händelsen jämfört med riksdagsledamöter (tabell 16). För förtroendevalda i kommun och landsting var det främsta skälet till att händelsen inte polisanmälades att en anmälan inte skulle leda till något. Riksdagsledamöterna uppgav i stället som främsta skäl att utsatthet är en del av uppdraget.

Riksdagsledamöterna rapporterade händelsen (till någon annan än polisen) i något lägre utsträckning än förtroendevalda i kommun och landsting.

Tabell 16. Rapporteringsbenägenhet och varför senaste händelsen inte polisanmäldes. Andel inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Polisanmält senaste händelsen	17	18	15	17
Varför ej polisanmält				
<i>Anmälan skulle inte leda till något</i>	27	28	17	26
<i>Såg händelsen som en del i uppdraget</i>	22	20	33	22
<i>Upplevde händelsen som småsak/bagatell</i>	23	22	29	23
Rapporterat senaste händelsen	44	45	41	43

Förtroendevalda inom kommunfullmäktige visste i lägre utsträckning än förtroendevalda i riksdag och landstingsfullmäktige om det fanns en handlingsplan mot hot och våld eller en säkerhetsansvarig att vända sig till (tabell 17). Det var få riksdagsledamöter som inte kände till om det fanns en säkerhetsansvarig, något som var mer utbrett bland förtroendevalda i främst kommun- men också i landstingsfullmäktige.

Tabell 17. Kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Andel inom respektive politisk församling 2012.

	Politisk församling			Totalt
	Kommun	Landsting	Riksdag	
Känner ej till handlingsplan	47	33	15	46
Känner ej till säkerhetsansvarig	39	27	4,9	38

Parti

En större andel förtroendevalda i Sverigedemokraterna utsattes jämfört med de andra partierna. Även ledamöter i Miljöpartiet och Vänsterpartiet var något mer utsatta än förtroendevalda generellt (tabell 18). Förtroendevalda i Kristdemokraterna, Folkpartiet och de som ingår i "Övriga partier" (än de som finns representerade i riksdagen) var mindre utsatta än genomsnittet.

Tabell 18. Antal och andel utsatta totalt, samt andel utsatta efter kön inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	Totalt
Antal utsatta	175	116	70	409	119	562	117	116	37	1 721
Andel utsatta	18	17	17	20	26	18	43	24	13	20
Andel utsatta bland kvinnor	18	20	17	23	30	18	37	27	9	20
Andel utsatta bland män	18	15	17	19	22	18	44	22	15	19

Upprepad utsatthet var vanligast inom Sverigedemokraterna och inom "Övriga partier" (tabell 19).

Att tidigare ha blivit utsatt av *samma förövare* var vanligast bland förtroendevalda i "Övriga partier" samt i Vänsterpartiet, medan en lägre andel förtroendevalda i Sverigedemokraterna och i Kristdemokraterna uppger att de tidigare har utsatts av samma förövare.

Tabell 19. Andel utsatta 6 gånger eller fler samt huruvida förövaren var känd inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									Totalt
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	
Utsatt 6 gånger eller fler	24	30	18	25	24	28	41	24	37	27
Vet vem förövaren var	53	40	46	48	46	50	27	33	60	46
<i>Kände förövaren väl</i>	17	13	7	11	12	11	7	8	24	11
Tidigare utsatt av samma förövare	21	21	17	23	20	23	12	26	35	22

Generellt vet ungefär hälften av ledamöterna vem förövaren var förutom i Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Folkpartiet där förövaren i mindre utsträckning var känd. I "Övriga partier" visste sex av tio utsatta vem förövaren var, det var också vanligare att de kände förövaren väl jämfört med utsatta ledamöter i andra partier. Även i Centerpartiet var det en högre andel av utsatta förtroendevalda som kände förövaren väl.

Förövare och motiv

Den vanligaste typen av förövare är en förargad medborgare eller rättshaverist (tabell 20). Ledamöter i Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna uppger dock oftare än ledamöter i andra partier att de blivit utsatta av någon som de upplever vara en politisk extremist.

Tabell 20. Typ av förövare. Andel inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									Totalt
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	
Förargad medborgare/ rättshaverist	68	64	70	63	46	63	32	46	42	59
Annan förtroendevald	15	14	10	13	25	12	21	14	26	15
<i>Inom det egna partiet</i>	1,7	5	0	3,7	11	3,6	5	4,8	14	4,3
Politisk extremist	10	17	12	14	19	16	47	39	14	19
<i>Högerextremist</i>	8	12	2,9	6	18	16	2	38	9	12
<i>Vänsterextremist</i>	2,2	6	9	7	0,8	0,7	45	1,6	4,5	7
Tillhörande intresseorganisation	2,8	6	10	5	4,8	6	0,7	8	9	5
Tillhörande lokal aktionsgrupp	13	8	9	9	10	12	1,3	7	4,5	9

Förtroendevalda i Vänsterpartiet har främst blivit utsatta av någon med högerextrema åsikter och förtroendevalda från Sverigedemokraterna har främst blivit utsatta av någon med vänsterextrema åsikter.

Förtroendevalda som tillhör ”Övriga partier” uppger i större utsträckning att de har utsatts av andra förtroendevalda, i mer än hälften av fallen finns förövaren också inom det egna partiet. Förutom ledamöterna i ”Övriga partier” har också en större andel av ledamöterna i Miljöpartiet och Sverigedemokraterna utsatts av en annan förtroendevald jämfört med förtroendevalda inom andra partier. I Miljöpartiet finns också en stor del av förövarna inom det egna partiet.

Jämfört med andra partier utsätts förtroendevalda inom Sverigedemokraterna i betydligt lägre utsträckning av personer med anknytning till intresseorganisationer eller lokala aktionsgrupper.

Förtroendevalda förknippar händelsen med olika saker beroende på vilket parti de tillhör (tabell 21). Förtroendevalda från Moderaterna, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna förknippar oftast händelsen med någon form av beslut. Förtroendevalda från Folkpartiet och ”Övriga partier” förknippar oftast händelsen med ett uttalande eller en opinionsyttring. Även förtroendevalda i Sverigedemokraterna förknippar ofta händelsen med ett uttalande eller en opinionsyttring – men lika vanligt är att händelsen förknippas med annan uppmärksamhet kring privatpersonen. Förtroendevalda i Vänsterpartiet och Miljöpartiet förknippar i stället oftast utsattheten med en särskild politisk fråga.

Tabell 21. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									Totalt
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	
Ett beslut	31	23	41	33	22	33	5	17	23	28
En särskild politisk fråga	26	23	21	17	29	22	20	32	25	22
Uppmärksamhet kring privatpersonen	12	8	6	16	13	16	22	16	11	15
Ett uttalande/en opinionsyttring	22	28	17	15	24	16	22	23	32	19

När utsatta förtroendevalda fick frågan om varför de utsattes gav ledamöterna från de flesta partier motiv som var framåtsyftande (*påverka agerandelbeslutsfattande, få den förtroendevalde att sluta*), det vill säga motiv som syftade till att påverka den förtroendevalde i sitt fortsatta uppdrag (tabell 22). Kristdemokraterna trodde i högre utsträckning än andra att motivet var bakåtsyftande (*visa missnöje, hämnas*), det vill säga att den förtroendevalde utsattes på grund av något som redan hänt.

Ungefär var fjärde förtroendevald trodde att motivet till handlingen var att förolämpa eller förödmjuka den förtroendevalde. En

Tabell 22. Vad förövaren ville uppnå. Andel inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									Totalt
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	
Förödmjuka/förolämpa den förtroendevalda	24	22	24	30	26	26	25	40	25	27
Visa missnöje	30	29	41	24	18	22	11	19	16	23
Hämnas	4,5	5	1,4	3,9	7	5	3,4	2,4	4,5	4,3
Påverka agerande /beslutsfattande	27	25	21	25	23	28	10	18	30	24
Få den förtroendevalda att sluta	8	10	6	9	15	10	40	14	16	13

högre andel av förtroendevalda från Vänsterpartiet och Moderaterna angav detta motiv.

I övrigt var det en noterbart högre andel av utsatta inom Kristdemokraterna som, jämfört med andra partier, uppgav att förövarens motiv var att visa missnöje. Det var också en märkbart högre andel utsatta inom Sverigedemokraterna som trodde att förövarens motiv var att få den förtroendevalde att avsäga sig sitt förtroendeuppdrag jämfört med andra partier.

Incidenthantering

Förtroendevalda inom Sverigedemokraterna och ”Övriga partier” polisanmälde den senaste händelsen i högre utsträckning än förtroendevalda inom andra partier, även Moderaterna polisanmälde i något högre utsträckning (tabell 23).

Tabell 23. Rapporteringsbenägenhet och varför senaste händelsen inte polisanmälde. Andel inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									Totalt
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	
Polisanmält senaste händelsen	14	13	14	19	14	16	25	14	26	17
Varför ej polisanmält										
<i>Anmälan skulle inte leda till något</i>	21	22	21	31	25	23	38	33	15	26
<i>Såg händelsen som en del i uppdraget</i>	27	18	23	19	17	28	15	20	10	22
<i>Upplevde händelsen som småsak/bagatell</i>	29	26	28	19	30	23	21	18	20	23
Rapporterat senaste händelsen	32	46	48	50	35	45	46	26	42	43

Förtroendevalda i Moderaterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna uppgav att det främsta skälet till att den senaste händelsen inte polisanmälts var att de inte trodde att en anmälan skulle leda till något. Nästan tre av tio utsatta förtroendevalda i Socialdemokraterna och Centerpartiet polisanmälde inte eftersom utsatthet ansågs vara en del av uppdraget. Förtroendevalda i resterande partier polisanmälde inte då händelsen upplevdes vara en småsak eller bagatell.

En lägre andel ledamöter (var fjärde) i Vänsterpartiet rapporterade den senaste händelsen (till annan än polisen) jämfört med ledamöter i resterade partier; benägenheten att rapportera var högst bland ledamöter i Moderaterna (varannan).

Tabell 24. Kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Andel inom respektive parti 2012.

	Partitillhörighet									Totalt
	C	FP	KD	M	MP	S	SD	V	Övr.	
Känner ej till handlingsplan	41	43	46	45	54	48	21	52	50	46
Känner ej till säkerhetsansvarig	35	38	41	37	47	39	12	46	47	38

Både när det gäller handlingsplan kring hot och våld och säkerhetsansvarig svarade förtroendevalda inom Miljöpartiet och "Övriga partier" i högst utsträckning att de inte hade någon kännedom om detta (tabell 24). Jämfört med andra partier kände förtroendevalda inom Sverigedemokraterna i större utsträckning till en handlingsplan och att det finns en säkerhetsansvarig.

Region¹⁸

Utsattheten bland förtroendevalda är högst i region Stockholm och i region Syd medan den är lägst i region Öst och i region Bergslagen (tabell 25).

Tabell 25. Antal och andel utsatta totalt, samt andel utsatta efter kön inom respektive region.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock- holm	Öst	Syd	Väst	Berg- slagen	Mitt	Nord	
Antal utsatta	202	176	383	296	186	155	244	1642
Andel utsatta	23	16	22	18	16	17	20	20
Andel utsatta bland kvinnor	27	15	20	18	19	20	19	20
Andel utsatta bland män	20	17	23	18	14	15	21	19

Mer än var tredje förtroendevald som utsattes i regionerna Stockholm, Syd och Mitt utsattes 6 gånger eller fler under 2012 (tabell 26). Andelen som tidigare har utsatts av *samma förövare* var också högst i region Stockholm. Upprepad utsatthet (utsatt sex gånger eller fler) var minst vanligt i region Öst, medan region Väst hade lägst andel förtroendevalda som tidigare har utsatts av *samma förövare*. Det var en större andel i region Nord som visste vem förövaren var, och till och med kände förövaren väl, jämfört med övriga regioner.

¹⁸ Se bilaga 1 för den nya polismyndighetens regionindelning.

Tabell 26. Andel utsatta 6 gånger eller fler samt huruvida förövaren var känd inom respektive region 2012.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock- holm	Öst	Syd	Väst	Berg- slagen	Mitt	Nord	
Utsatt 6 gånger eller fler	30	20	30	25	25	31	24	27
Vet vem förövaren var	49	51	46	44	49	43	53	46
<i>Kände förövaren väl</i>	11	11	10	12	12	13	14	11
Tidigare utsatt av samma förövare	25	22	24	17	23	24	21	22

Förövare och motiv

Inom samtliga regioner har de flesta uppgett att förövaren var en förargad medborgare eller rättshaverist. Allra vanligast var det i region Nord (tabell 27). En högre andel av utsatta förtroendevalda i region Bergslagen uppgav att förövaren var en annan förtroendevald jämfört med andra regioner. Det var också den region som i högst utsträckning uppgav att förövaren var en annan förtroendevald inom det egna partiet.

Tabell 27. Typ av förövare. Andel inom respektive region 2012.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock- holm	Öst	Syd	Väst	Berg- slagen	Mitt	Nord	
Förargad medborgare/rättshaverist	58	56	58	59	54	57	64	59
Annan förtroendevald	15	15	15	15	20	16	14	15
<i>Inom det egna partiet</i>	6	2,2	3,9	3,7	8	2,4	7	4,3
Politisk extremist	20	16	26	11	24	21	13	19
<i>Högerextremist</i>	13	10	13	8	17	15	10	12
<i>Vänsterextremist</i>	7	6	13	3,4	8	7	3,2	7
Tillhörande intresseorganisation	7	4,9	5	6	5	3	6	5
Tillhörande lokal aktionsgrupp	10	8	7	12	12	9	13	9

En fjärdedel av utsatta förtroendevalda i region Syd och region Bergslagen och en femtedel av utsatta förtroendevalda i region Mitt och region Stockholm uppgav att förövaren var en politisk extremist. Det att jämföra med region Väst där endast en av tio uppgett samma sak. I samtliga polisregioner var det vanligare att förövaren upplevdes ha högerextrema åsikter jämfört med vänsterextrema. I region Syd var det dock nästan lika vanligt att förövaren upplevdes ha vänsterextrema åsikter.

Andelen förtroendevalda som uppfattade det som att förövaren tillhörde en intresseorganisation var högst i region Stockholm och lägst i region Mitt. Andelen som trodde att förövaren tillhörde en lokal aktionsgrupp var högst i region Nord och lägst i region Syd.

Inom samtliga regioner var det vanligast att händelsen förknippades med ett beslut (tabell 28).

Tabell 28. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel inom respektive region 2012.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock-holm	Öst	Syd	Väst	Berg-slagen	Mitt	Nord	
Ett beslut	29	30	25	31	30	30	28	28
En särskild politisk fråga	18	21	21	22	22	22	27	22
Uppmärksamhet kring privatpersonen	14	11	17	14	11	14	17	15
Ett uttalande/en opinionsyttring	17	19	22	16	21	18	18	19

Att den förtroendevalde förknippade den senaste händelsen med en särskild politisk fråga var näst vanligast i alla regioner förutom i region Syd där ett uttalande eller en opinionsyttring var näst vanligast. Det var vanligare i region Syd och region Nord att förknippa den senaste händelsen med uppmärksamhet kring den förtroendevalde som privatperson än i andra regioner.

Det var vanligare i samtliga regioner att förövarens motiv upplevdes som framåtsyftande (*påverka agerande/beslutsfattande, få den förtroendevalde att sluta*) jämfört med bakåtsyftande (*visa missnöje, hämnas*) (tabell 29).

Tabell 29. Vad förövaren ville uppnå. Andel inom respektive region 2012.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock-holm	Öst	Syd	Väst	Berg-slagen	Mitt	Nord	
Förödmjuka/förolämpa den förtroendevalda	29	19	26	28	23	30	32	27
Visa missnöje	21	29	21	22	24	22	23	23
Hämnas	2,9	3,8	7	3,7	4,1	3,7	4	4,3
Påverka agerande/beslutsfattande	25	25	22	28	27	24	23	24
Få den förtroendevalda att sluta	15	9	16	9	14	11	13	13

Ungefär en fjärdedel uppgav att motivet var att påverka den förtroendevaldes agerande eller beslutsfattande; undantaget region Syd, där en något lägre andel uppgav samma motiv. En högre andel i region Syd och region Stockholm uppgav att motivet var att få den förtroendevalde att avsäga sig sitt uppdrag jämfört med andra regioner.

I region Öst var det vanligare att motivet uppfattades vara att visa missnöje. En högre andel förtroendevalda i region Syd uppgav att motivet var att hämnas. Att motivet uppgavs vara att förödmjuka eller förolämpa den förtroendevalde var noterbart vanligare i region Nord än i region Öst.

Incidenthantering

Inom den nya polismyndighetens regioner skiljer sig anmälningsbenägenheten åt. Andelen som polisanmälde den senaste händelsen var lägst i region Nord och region Syd och högst i region Öst (tabell 30).

Tabell 30. Rapporteringsbenägenhet och varför senaste händelsen inte polisanmäldes. Andel inom respektive region 2012.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock- holm	Öst	Syd	Väst	Berg- slagen	Mitt	Nord	
Polisanmält senaste händelsen	16	21	14	18	19	19	14	17
Varför ej polisanmält								
<i>Anmälan skulle inte leda till något</i>	27	15	29	31	22	27	30	26
<i>Såg händelsen som en del i uppdraget</i>	22	27	21	23	24	16	20	22
<i>Upplevde händelsen som småsak/bagatell</i>	20	27	23	18	24	35	22	23
Rapporterat senaste händelsen	52	45	41	45	46	41	34	43

Förtroendevalda inom region Stockholm, region Syd, region Väst samt region Nord uppgav att anmälan inte skulle leda till något som det främsta skälet till att händelsen inte polisanmälades. Förtroendevalda i region Mitt uppgav som främsta skäl att händelsen uppfattades som en småsak eller bagatell, vilket också region Öst och region Bergslagen uppgav som vanligast skäl tillsammans med att utsatthet sågs som en del av uppdraget.

Det finns också skillnader mellan regionerna i den nya polismyndigheten när det gäller hur stor andel som rapporterade den senaste händelsen (till annan än polisen). Förtroendevalda i region Nord rapporterade i lägst utsträckning medan förtroendevalda i region Stockholm rapporterade i högst utsträckning.

Det var en större andel förtroendevalda i region Bergslagen och i region Nord som varken hade någon kännedom om handlingsplan eller säkerhetsansvarig (tabell 31).

Tabell 31. Kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Andel inom respektive region 2012.

	Regioner i nya polismyndigheten							Totalt
	Stock- holm	Öst	Syd	Väst	Berg- slagen	Mitt	Nord	
Känner ej till handlingsplan	48	46	44	45	51	42	50	46
Känner ej till säkerhetsansvarig	35	41	37	36	44	37	43	38

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (2005). *Otillåten påverkan riktad mot myndighetspersoner*. Rapport 2005:18. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Otillåten påverkan mot brottsoffer och vittnen*. Rapport 2008:8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2009a). *Polisens möte med organiserad brottslighet*. Rapport 2009:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2009b). *Otillåten påverkan mot åklagare och domare*. Rapport 2009:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). *Politikernas trygghetsundersökning 2012. Förtroendevaldas utsatthet och oro för hot, våld och trakasserier*. Rapport 2012:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Den anmälda korruptionen i Sverige. Struktur, riskfaktorer och motåtgärder*. Rapport 2013:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014a). *NTU 2013. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2014:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014b). *Korruption i Myndighetsverige. Otillåten påverkan mot insider*. Rapport 2014:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Gilljam, M., Karlsson, D. & Sundell, A. (2010). *Politik på hemmaplan. Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om politik och demokrati*. Stockholm: SKL Kommentus.

Joyce, P. (2013). *Delaktighet i framtiden – utmaningar för jämställdhet, demokrati och integration*. Delutredning från Framtidskommissionen. Ds 2013:2. Stockholm: Statsrådsberedningen.

Regeringens skrivelse 2011/12:44. *Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism*. Stockholm 2011.

Statens offentliga utredningar, SOU (2006). *Jakten på makten*. SOU 2006:46. Betänkande av Kommittén om hot och våld mot förtroendevalda. Stockholm: Fritzes.

Statistiska centralbyrån, SCB (2002). MIS 2002:3. *Personer med utländsk bakgrund. Riktlinjer för redovisning i statistiken*. Örebro: Statistiska Centralbyrån.

Statistiska centralbyrån, SCB (2012). *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2011*. Demokratistatistisk rapport nr 12. Örebro: Statistiska centralbyrån.

Statistiska centralbyrån, SCB (2013). *Folkvaldas villkor i kommunfullmäktige – en studie om representativitet, avhopp och synen på uppdraget*. Demokratistatistisk rapport nr 15. Örebro: Statistiska centralbyrån.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2004). *Ett hot mot demokratin. Förtroendevalda som utsätts för våld eller hot*. Sveriges Kommuner och Landsting 2004, 3:e upplagan 2006.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2012). *Om mutor och jäv. Vägledning för anställda inom kommuner, landsting och regioner*. Sveriges Kommuner och Landsting, 2012.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2014). *Hot och våld mot förtroendevalda. En skrift inom demokratiområdet*. Sveriges Kommuner och Landsting 2014.

Säkerhetspolisen, Säpo (2008). *Hot mot förtroendevalda*. Stockholm: Säkerhetspolisen.

Säkerhetspolisen, Säpo (2009). *Otillåten påverkan mot medier*. Stockholm: Säkerhetspolisen: Författningsskyddssektionen.

Säkerhetspolisen, Säpo (2012). *Nationell hotbild: Den grova organiserade brottslighetens otillåtna påverkan på viktiga samhällsfunktioner*. Stockholm: Säkerhetspolisen.

Tabell- och figurförteckning

Tabell 1. Externt bortfall för PTU 2013.	15
Tabell 2. Svarefrekvens, antal och andel av svarande samt andel av tillfrågade för olika redovisningsgrupper i PTU 2013.	22
Tabell 3. Utsatthet för hot och trakasserier. Andel och antal utsatta efter typ av händelse samt totalt 2012.	27
Tabell 4. Utsatthet för våld, skadegörelse och stöld. Andel och antal utsatta efter typ av händelse samt totalt 2012.	28
Tabell 5. Andel utsatta inom respektive uppdrag och position inom uppdraget 2012.	35
Tabell 6. Det vanligaste motivet och vad händelsen oftast förknippades med för respektive typ av förövare.	45
Tabell 7. Det vanligaste motivet och vad händelsen oftast förknippades med då förövaren uppgavs tillhöra någon av fördefinierade grupper.	45
Tabell 8. Det vanligaste motivet efter vad händelsen förknippades med.	45
Tabell 9. Benägenheten att polisanmäla och/eller rapportera händelsen. Andel 2012.	51
Tabell 10. Andelen som erhållit stöd och hjälp motsvarande behovet 2012.	53
Tabell 11. Antal och andel utsatta totalt, samt andel utsatta efter kön inom respektive politisk församling 2012.	56
Tabell 12. Andel utsatta 6 gånger eller fler samt huruvida förövaren var känd inom respektive politisk församling 2012.	57

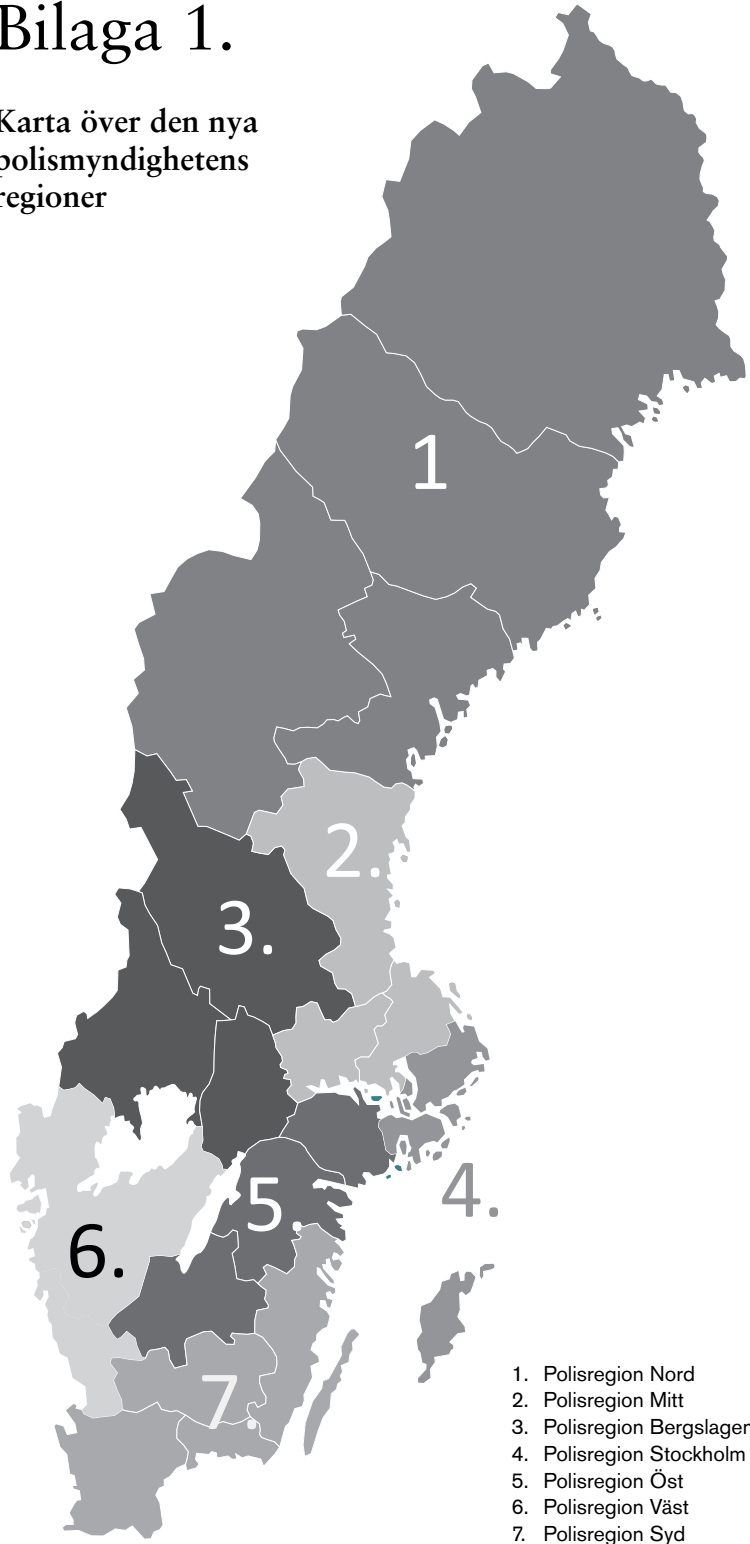
Tabell 13. Typ av förövare. Andel inom respektive politisk församling 2012.	57
Tabell 14. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel inom respektive politisk församling 2012.....	58
Tabell 15. Vad förövaren ville uppnå. Andel inom respektive politisk församling 2012.....	58
Tabell 16. Rapporteringsbenägenhet och varför senaste händelsen inte polisanmälades. Andel inom respektive politisk församling 2012.....	59
Tabell 17. Kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Andel inom respektive politisk församling 2012.....	59
Tabell 18. Antal och andel utsatta totalt, samt andel utsatta efter kön inom respektive parti 2012.	59
Tabell 19. Andel utsatta 6 gånger eller fler samt huruvida förövaren var känd inom respektive parti 2012.....	60
Tabell 20. Typ av förövare. Andel inom respektive parti 2012.	60
Tabell 21. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel inom respektive parti 2012.	61
Tabell 22. Vad förövaren ville uppnå. Andel inom respektive parti 2012.....	62
Tabell 23. Rapporteringsbenägenhet och varför senaste händelsen inte polisanmälades. Andel inom respektive parti 2012.....	62
Tabell 24. Kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Andel inom respektive parti 2012.	63
Tabell 25. Antal och andel utsatta totalt, samt andel utsatta efter kön inom respektive region.....	63
Tabell 26. Andel utsatta 6 gånger eller fler samt huruvida förövaren var känd inom respektive region 2012.	64
Tabell 27. Typ av förövare. Andel inom respektive region 2012.....	64
Tabell 28. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel inom respektive region 2012.....	65
Tabell 29. Vad förövaren ville uppnå. Andel inom respektive region 2012.	65
Tabell 30. Rapporteringsbenägenhet och varför senaste händelsen inte polisanmälades. Andel inom respektive region 2012.....	66

Tabell 31. Kännedom om handlingsplan och säkerhetsansvarig. Andel inom respektive region 2012.....	66
Figur 1. Andel förtroendevalda som utsatts under 2012.....	26
Figur 2. Andel utsatta 1 gång, 2–5 gånger och 6 gånger eller fler i förhållande till antal händelser, 2012.....	29
Figur 3. Andel utsatta efter kön och totalt inom respektive politisk församling 2012.....	31
Figur 4. Andel utsatta efter kön och totalt inom respektive parti 2012.....	32
Figur 5. Andel utsatta inom respektive län 2012.	34
Figur 6. Andel utsatta efter kön och totalt inom respektive region 2012.	34
Figur 7. Andel utsatta efter kön och politisk församling utifrån förtroendeuppdragets omfattning 2012.	36
Figur 8. Andel utsatta inom respektive åldersgrupp 2012.....	37
Figur 9. Andel utsatta efter grad av aktivitet på internet/i sociala medier och känd hos allmänheten 2012.....	38
Figur 10. I vilket sammanhang händelsen inträffade. Andel 2012.	41
Figur 11. Typ av förövare. Andel 2012.	42
Figur 12. Vad utsatta förknippade händelsen med. Andel 2012.	43
Figur 13. Vad förövaren vill uppnå. Andel 2012.	43
Figur 14. Konsekvenser av utsatthet och oro för utsatthet. Andel bland utsatta och bland samtliga 2012.	47
Figur 15. Varför den senaste händelsen inte polisanmälades. Andel efter kön och totalt 2012.	50

Bilaga 1.

Karta över den nya
polismyndighetens
regioner

Politikernas trygghetsundersökning 2013 redovisar andelen förtroendevalda som utsatts för trakasserier, hot eller våld i samband med sitt förtroendeuppdrag och beskriver vilken typ av händelser de har utsatts för. Rapporten ger en bild av vilka som utsätts, av vem och varför samt om utsattheten fått konsekvenser för den förtroendevaldas agerande inom uppdraget. Om förtroendevalda påverkas att agera eller besluta annorlunda, eller till och med att lämna sina uppdrag på grund av utsatthet riskerar det politiska systemet att förlora en del av sin demokratiska legitimitet. Det kan även försvåra rekryteringen av nya förtroendevalda.

Det här är den andra kartläggningen som Brottsförebyggande rådet (Brå) gjort på uppdrag av regeringen där ordinarie ledamöter i Sveriges riksdag och fullmäktigeför-samlingar (kommuner, landsting och regioner) tillfrågats om utsatthet för trakasserier, hot och våld.

Brottsförebyggande rådet / National Council for Crime Prevention

BOX 1386/TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON +46 (0)8 401 87 00 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE

ISBN 978-91-87335-24-2 • URN:NBN:SE:BRA-547 • ISSN 1100-6676